

TAMPEREEN KAUPUNKI

Kämmenniemen lepakko-, linnusto- ja viitasammakkoselvitys

Raportti

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	1
2	SELVITYSALUE	1
3	MENETELMÄT JA AINEISTO	2
3.1	Lähtötiedot	2
3.2	Maastoinventoinnit	2
3.2.1	Lepakkoselvitys	2
3.2.2	Pesimälinnusto	4
3.2.3	Viitasammakkoselvitys	5
3.3	Kohteiden ja lajiston arvottaminen	6
3.3.1	Uhanalaisuusluokitus	6
3.3.2	Lintu- ja luontodirektiivi	6
3.3.3	Kiireellisesti suojeltavat lajit	7
3.3.4	EUROBATS	7
3.3.5	Lepakoiden käyttämien alueiden luokitus	7
3.3.6	Linnustollisesti arvokkaiden alueiden määrittely	8
3.3.7	Viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikkojen määrittely	8
3.4	Epävarmuudet	8
4	TULOKSET	10
4.1	Lepakot	10
4.1.1	Yleiskuvaus	10
4.1.2	Havaitut lepakkolajit	11
4.1.3	Lepakoille tärkeät alueet	13
4.2	Linnusto	16
4.2.1	Yleiskuvaus	16
4.2.2	Huomionarvoiset lintulajit	19
4.2.3	Linnustollisesti arvokkaat alueet	28
4.3	Viitasammakko	32
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET	34
	LÄHTEET	37

Mäkelä Tiina ja Nuottajärvi Marja

21.11.2018

Kartta-aineistot:

© Maanmittauslaitos 2018, Tampereen kaupunki 2018

Valokuvat: FCG / Tiina Mäkelä ja Marja Nuottajärvi**Kansikuva:** Mikkolanlammin rantaa.**Liitteet:**

Liite 1. Lepakkohavainnot ja tärkeät lepakkoalueet (A3)

Liite 2. Huomionarvoiset lintulajit ja linnuston kannalta tärkeät alueet (A3)

Liite 3. Viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikat (A3)

Liite 4. Pesimälinnustoseselvityksessä havaitut lintulajit

21.11.2018

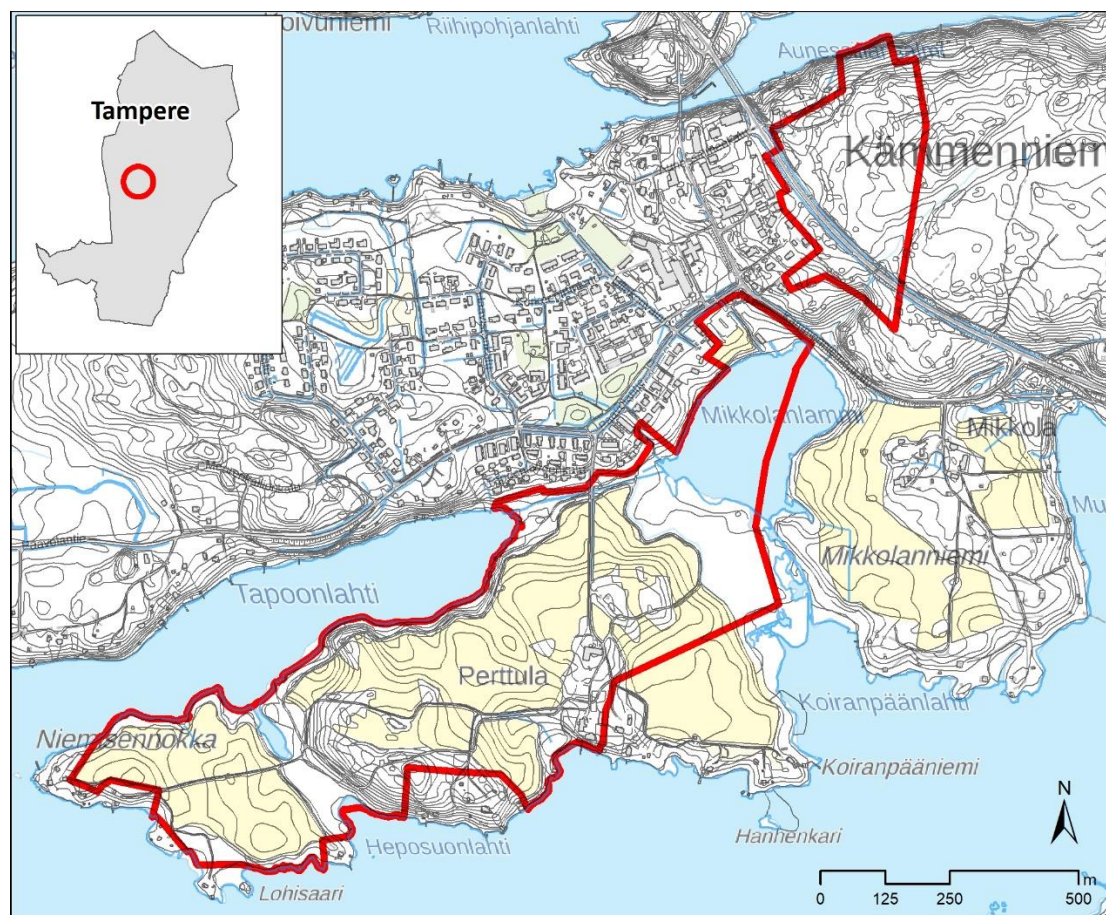
Kämmenniemen lepakko-, linnusto- ja viitasammakkoselvitys

1 JOHDANTO

Työssä on laadittu Tampereen Kaupungin Kämmenniemen alueelle linnusto-, lepakko- ja viitasammakkoselvitykset. Selvitysten tarkoituksena oli löytää yleiskaavoituksen taustatiedoiksi em. lajiston kannalta suojelua tarvitsevat alueet ja kohteet sekä esittää suosituksia maankäyttöön. Lähtökohtana on, että alueen suunnittelussa voidaan huomioida linnuston, lepakoiden ja viitasammakon kannalta arvokkaat elinympäristöt sekä edistää niiden ominaispiirteiden säilymistä. Nämä tavoitteet on mainittu maankäyttö- ja rakennuslaissa. Selvityksen ovat laatineet Tampereen kaupungin toimeksiannosta FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy:n FM biologit Tiina Mäkelä ja Marja Nuottajärvi.

2 SELVITYSALUE

Kämmenniemen suunnittelualue sijaitsee Näsijärven itäpuolella, Tampereen Teiskon Kämmenniemen alueella. Selvitysalueen kokonaislaajuus on 61,7 ha, josta vesi- ja liikennealuetta on 5,6 ha. Alue on esitetty kuvassa 1.

Kuva 1. Selvitysalueen sijainti.

21.11.2018

3 MENETELMÄT JA AINEISTO

3.1 Lähtötiedot

Selvityksen työvaiheet olivat lähtöaineiston koonti ja analysointi, maastoinventoinnit sekä raportointi. Selvitystä laadittaessa on otettu huomioon ympäristöviranomaisten antama yleinen ohjeistus:

- Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi – kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura-arvioinnissa. – Suomen ympäristökeskus, Ympäristöopas-sarja 109, Helsinki;
- Huttunen, A. & Pahtamaa, T. 2002: Luontoselvitykset yleis- ja asemakaavoissa. – Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen moniste 24, Oulu
- Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017: 1–278.

Lähtötietoina käytettiin selvitysalueelta ja lähialueelta aiemmin laadittuja selvityksiä:

- Kämenniemi, länsi asemakaava-alueen lepakkokartoitus 2006 (Siivonen & Wermundsen)
- Tampereen Kämenniemi lännen asemakaava-alueen lepakkoselvitys 2009 (BatHouse).
- Tampereen Mikkolanlammin viitasammakkoselvitys vuonna 2017 (Iso-Tuisku, J.)
- Tampereen Mikkolanlammin viitasammakkoselvitys vuonna 2013 (Kokemäenjoen vesistön vesiensuojeluyhdistys ry)

Aluetta koskevia tietoja tarkistettiin myös seuraavista julkisista tietokannoista:

- Ympäristöhallinnon avoin tieto –tietokanta
- BirdLife Suomen ja SYKE:n paikatietoaineistot (ympäristön IBA- ja FINIBA-kohteet)
- Pirkanmaan lintutieteellisen yhdistyksen MAALI –raportti (maakunnallisesti arvokkaat lintualueet)
- Valtakunnallinen lintuatlastietokanta (pesimälajiston yleispiirteet)

Linnustoselvityksen taustatietoina on käytetty myös teosta: Pirkanmaan Linnusto (Kosonen, L., Rintamäki, P., Seppälä, P. & Geiger, C. 2016).

Selvitysalueella ei ole aiemmin tehty lepakko- tai linnustoselvityksiä. Viitasammakkoselvityksiä on aiemmin laadittu Mikkolanlammin alueelle (2017 ja 2013).

3.2 Maastoinventoinnit

3.2.1 Lepakkoselvitys

Alueella esiintyvä lepakkolajisto ja lepakoille arvokkaat alueet sekä siirtymäreitit kartoitettiin yöaikaan tehtävällä detektorikartoituksella Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen kartoitusmenetelmiä soveltaen (SLTY 2012). Kartoitus toistettiin kolme kertaa kesän 2018 aikana. Detektorikartoitukset tehtiin 16.6., 18.7. ja 25.8. noin

21.11.2018

klo 21.30 – 3.00 välisenä aikana. Inventoinnit laati FM biologi Tiina Mäkelä FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy:stä.

Sää maastokäyntien aikana oli hyvä; lämmin ($>+10^{\circ}\text{C}$), tyyni ja sateeton (Taulukko 1). Taulukossa 1 pilvisyys on arvioitu asteikolla 1/8 (selkeä) ... 8/8 (pilvessä).

Taulukko 1. Sää lepakkokartoitusöinä (lämpötila on ilmoitettu vaihteluvälinä kartoituksen alussa ja lopussa).

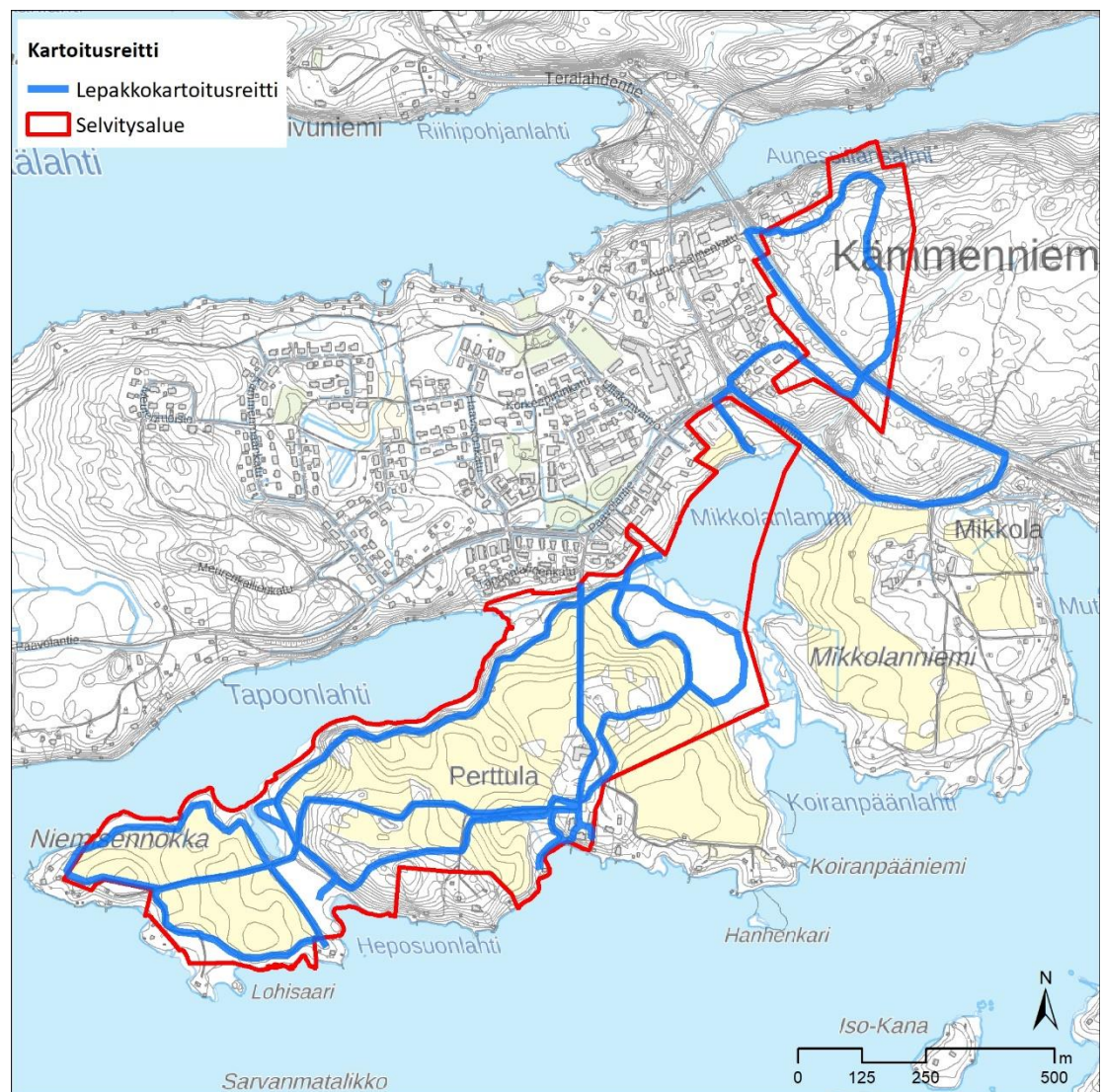
Päivämäärä	Lämpötila	Tuulen voimakkuus	Pilvisyys
16.-17.6.2018	+20°C..+10°C	0 m/s	3/8
18.-19.7.2018	+16°C..+14°C	0 m/s	1/8
25.-26.8.2018	+14°C..+13°C	0 m/s	1/8

Alueeseen tutustuttiin jo päiväsaikaan kiertämällä alue tarkkaan läpi ja merkitsemällä kartoille, minne lepakoille potentiaaliset elinympäristöt sijoittuvat. Selvitysalueella kiinnitettiin huomiota myös talvehtimispaikoiksi sopiviin kohteisiin (lähinnä kellarit tai muut maanalaiset rakenteet) mahdollisia myöhempiä selvityksiä varten. Selvitys ei sisältänyt talvehtimispaikkojen tarkempaa inventointia, koska maastotyöt tehtiin kesäaikaan.

Ruokailualueita ja niille johtavia reittejä kartoitettiin öisin kävelemällä selvitysalue kattavasti lävitse ja samalla kuunnellen detektorilla lepakoiden ultraääniä. Selvitys tehtiin aktiivikartoitusmenetelmällä ja työssä käytettiin detektoreja Wildlife Acoustics EM3+, Pettersson M500 sekä Peterson D200. Maastotöissä tarkkailtiin myös potentiaalisista lisääntymis- ja levähdyspaikoista (kolopuut ja pöntöt sekä vanhat rakennukset) mahdollisesti auringonlaskun aikaan lähteviä tai niihin auringon nousun aikaan palaavia lepakoita.

Lepakoiden äänet on mahdollista tunnistaa lajilleen niiden käyttämän taajuuden, rytmin ja muiden äänen ominaisuuksien perusteella. Myös äänen kuuluvuus vaihtelee hieman lajeittain. Pohjanlepakon ääni on voimakkain ja kuuluu kauas, kun taas esimerkiksi korvayökön ääntely on mahdollista havaita vasta muutaman metrin etäisyydeltä. Viiksisiipan ja isoviiksisiipan ääniä on mahdoton erottaa toisistaan, jonka vuoksi niitä käsitellään tässäkin selvityksessä lajiparina "viiksisiipat". Osa äänistä myös tallennettiin, ja ne analysoitiin myöhemmin tietokoneella Batsound -ohjelmistolla. GPS-paikantimella tallennettu kartoitusreitti on esitetty kuvassa 2.

21.11.2018

Kuva 2. Lepakkoselvityksessä kuljettu kartoitusreitti.

3.2.2 Pesimälinnusto

Kartoitusmenetelmänä sovellettiin yleisesti käytössä olevaa maalinnuston kartoituslaskentamenetelmää (mm. Koskimies & Väisänen 1988, Väisänen 2015), jossa koko selvitysalueen linnusto kartoitettiin useana eri ajankohtana pesimäkauden aikana. Kartoitukset tehtiin 11.5., 22.5. ja 13.6. Pesimälinnustoselvityksen inventoinnit laati FM biologi Tiina Mäkelä FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy:stä. Lisäksi alueelle laadittiin kevättalvella 2018 pöllöselvitys, jonka maastotyöt tehtiin 10.-11.3. ja 11.-12.3. Pöllöselvityksen laativat FM biologi Tuomo Pihlaja ja FT biologi Marjo Pihlaja Latvasilmu Osk:sta.

Reviiritulkinnat tehtiin maalintujen kartoituslaskentaohjeen (Väisänen 2015) mukaisesti. Erityistä huomiota kiinnitettiin suojellisesti arvokkaisiin lajeihin, joita ovat mm. kiireellisesti suojeltavat lajit, EU:n lintudirektiivin liitteen I lajit (79/409/ETY) ja uusimman lintuja koskevan uhanalaisuusluokituksen mukaiset uhanalaiset, kiireellisesti suojeltavat, erityisesti suojeltavat ja silmälläpidettävät lajit sekä alueellisesti uhanalaiset lajit (Tainen ym. 2016). Lisäksi huomioitiin

21.11.2018

alueellisesti harvinaiset lajit sekä mm. kaikki petolintulajit. Edellä mainittujen lajien reviirit merkittiin kartoille ja arvioitiin alueelta ko. lajeille soveltuvien elinympäristöjen laajuus ja laatu.

Laskennat suoritettiin hyvissä havainnointiolosuhteissa ja ne ajoitettiin pääasiassa aikaiseen aamuun, noin 4–6 tuntia auringon nousun jälkeiseen aikaan. Yölaulajien esiintymiseen kiinnitettiin huomiota lepakkoselvityksen maastotöiden aikana. Pöllöselvityksessä pöllöjen soidinäytäntelyä kuunneltiin alueella kierrellen kahden eri yön aikana ilta- ja aamuöistä toistetulla kuuntelulla. Kaikki laskennat tehtiin poutaisessa ja vähätuulisessa säässä (Taulukko 2).

Laskentojen aikana havaitut linnut kirjattiin ylös vihkoon ja maastokartoille, ja tulokset tulkittiin toimistotyönä ko. laskentamenetelmästä annettujen ohjeiden (mm. Koskimies & Väisänen 1988) mukaisesti. Kaikille havaituille lintulajeille tulkittiin pesimävarmuusindeksi lintuatlaskartoituksessa käytetyn ohjeistuksen mukaisesti (ks. Valkama ym. 2011). Havaintojen tulkinta tehtiin ns. minimiperiaatteella, jolloin yksikin sopivassa elinympäristössä tehty pesintään viittaava havainto riitti siihen, että laji tulkittiin vähintään alueella mahdollisesti pesiväksi. Alueen linnustollista merkitystä arvioitiin suhteessa Tampereen linnustoon yleisesti ja myös laajemmassa mittakaavassa.

Taulukko 2. Sää pesimälinnustokartoituksen maastopäivinä (pilvisyys on ilmoitettu asteikolla 1/8= täysin pilvetön..8/8= täysin pilvinen, lämpötila on ilmoitettu vaihteluvälinä kartoituksen alusta loppuun).

Päivämäärä	Kartoitus	Lämpötila	Pilvisyys	Tuulisuus
10.-11.3.	pöllöselvitys	0°C	4/8	1-2 m/s
11.-12.3.	pöllöselvitys	-2°C	1/8	0-1 m/s
11.5.	pesimälinnusto (1. laskenta)	+6°C...+22°C	1/8	0-1 m/s
22.5.	pesimälinnusto (2. laskenta)	+15°C...+25°C	1/8	0-2 m/s
13.6	pesimälinnusto (3. laskenta)	+7°C...15°C	2/8	0-1 m/s

3.2.3 Viitasammakkoselvitys

Selvitysalueella suoritettiin viitasammakkohavainnointi 9.5. ja 10.5.2018. Inventoinnin suoritti FM biologi Marja Nuottajärvi FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy:stä. Mikkolanlammelle on tehty viitasammakkoselvityksiä vuonna 2013 ja 2017 (Kokemäenjoen vesistön vesiensuojeluyhdistys ry., Iso-Tuisku, J.), joten sillä alueella uutta selvitystä ei ollut tarpeen suorittaa.

Kartoituksessa otettiin huomioon julkaisussa Direktiivilajien huomioon ottaminen suunnittelussa (Nieminen & Ahola (toim.) 2017) annetut lajikohtaiset inventointiohjeet. Alueelta inventoitiin viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikat. Havaitut lisääntymis- ja levähdyspaikat sekä arvio viitasammakoiden runsaudesta merkittiin karttaan ja alueet valokuvattiin. Lisäksi alueelta rajattiin kaikki viitasammakolle soveltuvat elinympäristöt.

21.11.2018

Ennen maastotöitä alueelta rajattiin viitasammakolle potentiaaliset elinympäristöt kartta- ja ilmakehän aineiston perusteella. Ennalta valikoiduilla alueilla tehtiin maastohavainnointi. Inventointi 9.5. suoritettiin maitse rantoja pitkin kävellen. Viitasammakolle soveliaita elinympäristöjä lähestyttiin varovasti jalkaisin ja pysähdyttiin muutaman kymmenen metrin välein kuuntelemaan mahdollista lajin kutuääntelyä. Matalasta rantavedestä etsittiin myös viitasammakon kuturyppäitä. Maastotyö suoritettiin kello 20:45 ja 22:15 välisenä aikana. Inventointi 10.5. suoritettiin vesitse. Vesitse suoritettavassa inventoinnissa havainnoitavat rantaosuudet melottiin hiljaa pysähtyen muutaman kymmenen metrin välein kuuntelemaan mahdollista lajin kutuääntelyä. Vedestä etsittiin myös viitasammakon kuturyppäitä. Kutuääntelyn sijainnin, määrän ja voimakkuuden perusteella arvioitiin lisääntymis- ja levähdyspaikkojen sijainnit ja laajuudet sekä viitasammakoiden määrä kohteella.

Taulukko 3. Sää viitasammakkokartoituksen maastopäivinä (pilvisyys on ilmoitettu asteikolla 1/8= täysin pilvetön..8/8= täysin pilvinen).

Päivämäärä	Kartoitusmenetelmä	Lämpötila	Pilvisyys	Tuulisuus
9.5.	maitse	+22°C	1/8	0-1 m/s
10.5.	vesitse	+24°C	1/8	2-3 m/s

3.3 Kohteiden ja lajiston arvottaminen

3.3.1 Uhanalaisuusluokitus

Uhanalaisuusluokitus pohjautuu Punaisen kirjan 2010 esitykseen (Rassi, ym. 2010) sekä uusimpiin Suomen lintujen (Tiainen ym. 2016) ja nisäkkäiden (Liukko ym. 2016) uhanalaisuusarviointeihin. Uhanalaisia lajeja ovat äärimmäisen uhanalaiset (CR), erittäin uhanalaiset (EN) ja vaarantuneet (VU) lajit. Silmälläpidettävät (NT) lajit eivät ole uhanalaisia lajeja.

3.3.2 Lintu- ja luontodirektiivi

Pesimälinnustoselvityksen yhteydessä havainnoitiin mm. Euroopan Unionin lintudirektiivin (79/409/EEC,) liitteen I lajeja. Lepakot ja viitasammakko ovat puolestaan luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteen IV(a) lajeja.

Lintudirektiivin liite I käsittää yhteisön tärkeinä pitämät lajit, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityissuojelualueita (Natura 2000 -verkosto). Lintudirektiivi koskee Euroopan luonnonvaraisia lintuja ja sen yleistavoite on ylläpitää tietyt lintukannat sellaisella tasolla, joka vastaa ekologisia, tieteellisiä ja sivistyksellisiä vaatimuksia. Lintudirektiivi edellyttää sekä lintulajien että niiden elinympäristöjen suojelua. Direktiivi kieltää niissä lueteltujen lintujen tahallisen tappamisen, pyydystämisen häiritsemisen erityisesti pesinnän aikana ja kaupallisen käytön.

Luontodirektiivin liitteessä IV (a) on lueteltu eläin- ja liitteessä IV (b) kasvilajeja, jotka ovat tiukasti suojeltuja myös luonnonsuojelualueiden ulkopuolella. Näitä ovat esimerkiksi liito-orava, viitasammakko ja hajuheinä. Liitteen lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty automaattisesti, ilman erillistä suojelupäätöstä. Käytännössä EU:n jäsenmaat ovat velvoitettuja rauhoittamaan omalla alueellaan elävät IV-liitteen lajit kansallisessa luonnonsuojelulainsäädännössään.

21.11.2018

3.3.3 Kiireellisesti suojeltavat lajit

Lajisuojelun kansallista toimintaohjelmaa varten valmisteltiin Suomen ympäristökeskuksessa vuosina 2010–2011 raportti lajisuojelun priorisoinnista. Eliöryhmäkohtaiset työryhmät arvioivat työtä varten lajien turvaamistarpeita ja -keinoja. Tarkastelussa oli mukana 2 216 uhanalaisiksi arvioitua sekä luonto- ja lintudirektiivien lajia. Näiden lajien joukosta tunnistettiin 569 kiireellisesti suojeltavaa lajia, joiden turvaamistoimiin on ryhdyttävä lähimpien viiden vuoden kuluessa. Jokaiselle lajille määriteltiin ensisijainen turvaamiskeino sekä muut turvaamiskeinot. Linnuista kiireellisesti suojeltavien listalla on Suomessa 28 lajia.

3.3.4 EUROBATS

Suomi liittyi Euroopan lepakoidensuojelusopimukseen (EUROBATS) vuonna 1999. Sopimus velvoittaa osapuolimaita huolehtimaan lepakoiden suojelusta lainsäädännön kautta sekä tutkimusta ja kartoituksia lisäämällä. EUROBATS-sopimuksen mukaan osapuolimaiden tulee pyrkiä säästämään lepakoille tärkeitä ruokailualueita sekä siirtymä- ja muuttoreittejä.

3.3.5 Lepakoiden käyttämien alueiden luokitus

Tampereella käytettävä lepakkoalueiden arvoluokitus noudattelee Suomen lepakotieteellinen yhdistys ry:n esittämää suositusta (SLTY 2012):

Luokka I: Lisääntymis- tai levähdyspaikka

Ehdottomasti säilytettävä, hävittäminen tai heikentäminen luonnonsuojelulaissa kielletty

- Hävittämiselle tai heikentämiselle on haettava lupa ELY-keskukselta.
- Jos poikkeuslupa myönnetään, tulee lepakoille aiheutuvaa haittaa pienentää esimerkiksi asentamalla korvaavia päiväpiilopaikkoja, kuten pönttöjä. Korvaavista toimista antaa tietoa esimerkiksi Mitchell-Jones (2004).
- Suunnittelussa kannattaa ottaa huomioon suojeltuun kohteeseen liittyvät lepakoiden käyttämät kulkureitit ja ruokailualueet.

Luokka II: Tärkeä ruokailualue tai siirtymäreitti

Alueen arvo lepakoille huomioitava maankäytössä (EUROBATS)

- Vahva suositus, jolla ei kuitenkaan ole suoraan luonnonsuojelulain suojaa.
- Tärkeä saalistusalue voi olla sellainen, jolla saalistaa monta lajia ja/tai alueella saalistaa merkittävä määrä yksilöitä.
- Aluetta käyttävä laji on harvinainen tai harvalukuinen.
- Alue on todettu tai todennäköinen siirtymäreitti päiväpiilon ja saalistusalueen välillä.
- Jos siirtymäreitti katkaistaan, tulisi toteuttaa korvaava reitti.
- Huomioidaan alueen lähellä sijaitsevat lisääntymis- ja levähdyspaikat

Luokka III: Muu lepakoiden käyttämä alue.

- Maankäytössä mahdollisuuksien mukaan huomioitava alueen arvo lepakoille.
- Alue on lepakoiden käyttämä, mutta laji ja/tai yksilömäärä on pienehkö.

21.11.2018

- Ei mainittu luonnonsuojelulaissa
- Ei suosituksia EUROBATS-sopimuksessa

3.3.6 Linnustollisesti arvokkaiden alueiden määrittely

Linnuston kannalta arvokkaiksi alueiksi voidaan määritellä esimerkiksi tärkeät muuttolintujen ruokailu- ja levähdysalueet (mm. kosteikot ja keväisin tulvivat peltoalueet), äärimmäisten ja erittäin uhanalaisten lajien pesimäalueet sekä sellaisten lajien vakituisia pesimäalueet, joiden pesimäkanta on valtakunnallisesti, alueellisesti tai paikallisesti tarkasteltuna alhainen. Tärkeitä lintualueita voivat olla myös elinympäristöt ja alueet, joilla pesii useita vaarantuneiksi tai silmälläpidettäviksi luokiteltuja lajeja tai muutoin suojellisesti arvokkaita lajeja. Arvokkaita alueita ovat myös petolintujen pesäpaikat lähiympäristöineen.

3.3.7 Viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikkojen määrittely

Lajin esiintymispaikoilla lisääntymispaikaksi voidaan tulkita ne vesialueen osat, joissa koiraila on lisääntymisreviirit, joissa pariutuminen ja kutu tapahtuvat ja joissa nuijapää elävät. Soidintaminen riittää osoittamaan lisääntymispaikan olemassaolon. Levähdyspaikkaan kuuluvat päivälepopaikat esim. kasvillisuuden suojissa ja talvehtimispaikat sekä maa- että vesiympäristössä. Kutualueilla olevia talvehtimispaikkoja lukuun ottamatta levähdyspaikat eivät kuitenkaan ole yksiselitteisesti määriteltävissä. Lisääntymis- ja levähdyspaikan välittömässä läheisyydessä tulee olla levähdyspaikaksi ja ravinnonhakuun soveltuvaa ympäristöä, jonka raja-
aus on harkittava tapauskohtaisesti (Nieminen & Ahola (toim.) 2017).

3.4 Epävarmuudet

Selvitystyön epävarmuustekijät liittyvät luonnon vuotuiseseen vaihteluun sekä maastoinventointien rajalliseen kesto-
on. Inventointitulokset ilmentävät aina hetkellistä luonnon tilaa, joka voi jossain määrin vaihdella vuosittain. Niinpä alueella voi esiintyä joinain vuosina lintu- tai lepakkolajeja, joita ei tässä selvityksessä havaittu tai esimerkiksi lepakoiden määrä voi vaihdella alueella eri vuosina.

Kevät ja kesä 2018 olivat keskivertoa lämpimämpiä ja sateettomia. Lintujen pesinnät onnistuivat hyvin ja suursäätila oli myös lepakoiden lisääntymismenestyksen kannalta suotuisa. Sääolosuhteet olivat kokonaisuutena lepakoiden, linnuston ja viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikkojen kartoittamisen kannalta erinomaiset.

Pesimälinnustoselvityksen yhteydessä alueella tehtiin kartoitusta kolmena eri ajankohtana touko- ja kesäkuussa, jonka lisäksi alueelle suoritettiin erillinen pöllöselvitys maaliskuussa. Pöllöjen soidinaktiivisuus ja siten havaittavuus vaihtelee huomattavasti johtuen hyvin monista tekijöistä. Tällaisia ovat esimerkiksi ajankohta, sääolot, kulloinenkin ravintotilanne sekä esimerkiksi reviirien vakiintuneisuus alueella. Vain osalla lajeista on selkeät pysyvät elinpiirit, muiden vaihtaessa pesimäpaikkaa ravintotilanteen mukaan. Johtuen em. tekijöistä, yksittäinen soidinaikaan tehty pöllöselvitys on aina vain kapea ajallinen otos jonkun alueen pöllötilanteesta. Inventointia on täydennetty pesimälinnustokartoitusten yhteydessä tehdyllä havainnoinnilla sekä lepakkoselvityksen maastotöiden yhteydessä yöaikaisella havainnoinnilla, jolloin pystyttiin havainnoimaan mm. ravintoa kerjääviä pöllöpoikueita. Pesimälinnustoselvityksen maastotöiden ajoitus ja siihen käytetty maastotyömäärä arvioidaan riittäväksi.

21.11.2018

Lepakkokartoituksessa selvitysalueen inventointi on toistettu Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen kartoitusohjeiden mukaisesti kolmeen eri aikaan kesästä. Selvitykseen käytetty työmäärä arvioidaan riittäväksi.

Viitasammakkoselvitys perustuu sekä maitse että vesitse (kahtena eri ajankohtana) laadittuun maastoinventointiin. Selvityksessä viitasammakolle potentiaaliset elinympäristöt on inventoitu kattavasti eikä viitasammakkoselvitykseen sisälly epävarmuustekijöitä.

Kaikki mainitut epävarmuustekijät huomioiden voidaan todeta, että selvityksessä on pystytty kartoittamaan alueella esiintyvä lepakko- ja lintulajisto, eri lajeille tärkeät alueet sekä viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikat maankäytön suunnittelun kannalta riittävällä tarkkuudella.

21.11.2018

4 TULOKSET

4.1 Lepakot

4.1.1 Yleiskuvaus

Selvitysalueen lepakkolajisto on selvitysten perusteella Tampereen alueelle hyvin tyypillistä. Alueella esiintyy kahta Suomen yleisintä ja laajimmalle levinnyttä lepakkolajia eli pohjanlepakkoa ja vesisiippaa (kts. kappale 4.1.2). Havaitut yksilömäärät olivat läpi kesän melko alhaisia eikä yksilömäärien todettu kasvavan loppukesää kohden, mikä voisi viitata alueella olevaan lisääntymisyhdyskuntaan.

Alueella on melko runsaasti pohjanlepakolle soveltuvaa elinympäristöä eli puoliavoimia kulttuuri- ja viljelysympäristöjä. Pohjanlepakot käyttävätkin todennäköisesti lähes koko selvitysalueella elinympäristönään lukuun ottamatta laajimpia avoimia peltoaukeita ja Kaitavedentien itäpuolisia metsäalueita, missä lajia ei havaittu. Vesisiipalle soveltuvia, runsaasti hyönteisravintoa tuottavia rantoja ja kosteikoita esiintyy Mikkolanlammin rannoilla sekä Tapoonlahden-Heposuonlahden välisellä kosteikkoalueella.

Alueella ei havaittu lainkaan viiksi- ja/tai isoviiksisiippaa, joita on todettu esiintyvän yleisenä mm. Tapoonlahden pohjoispuolisella alueella (Siivonen & Wermundsen 2006, Bathouse 2009). Lajiparin puuttuminen selvitysalueelta johtunee siitä, että alueella ei ole varttunutta ja puustoltaan väljätköä kuusivaltaista metsää, joka soveltuisi viiksisiippalajeille. Kaitavedentien (338) koillis/itäpuolinen selvitysalue on havupuuvaltaista, mutta iältään nuorta ja melko tiheäkasvuista, mikä selittää viiksisiippojen puuttumisen myös tältä alueelta.

Havaittujen lepakoiden yksilömäärät kasvoivat elokuulle mentäessä, mikä viittaa siihen, että elokuun kartoituskäynnillä lennossa oli myös poikasias. Vesisiippojen osalta on mahdollista, että ranta-alueille kerääntyi myös muualta saapuvia yksilöitä ravinnonhakuun hyvälle ruokailualueille.

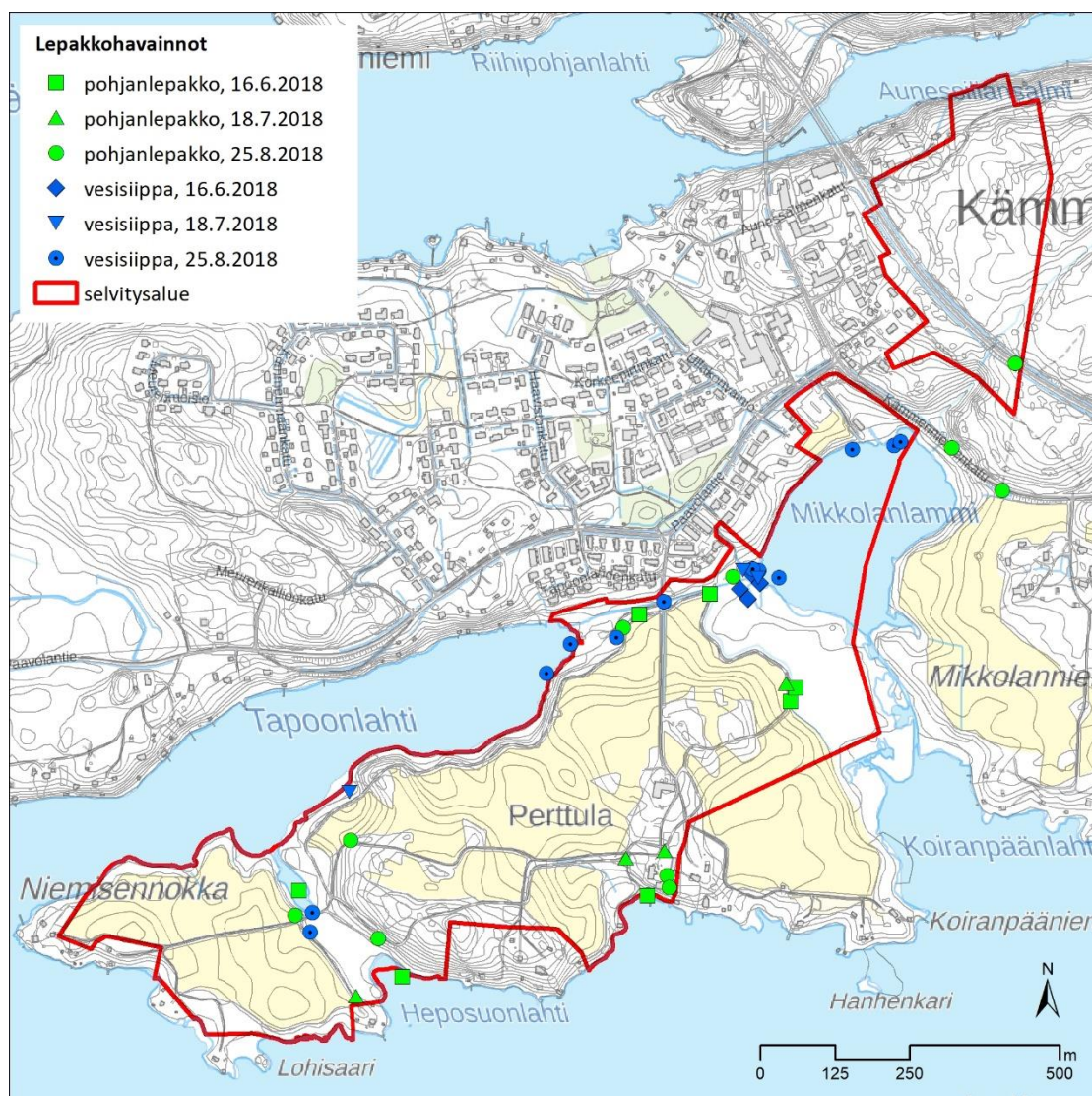
Lisääntymis- ja levähdyspaikoiksi soveltuvaa vanhaa rakennuskantaa on Perttulan vanhan tilan ympäristössä. Heposuonlahden luoteis/pohjoispuolisilla puustoisilla alueilla on myös runsaasti luonnonkoloja, jotka voisivat periaatteessa toimia lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoina. Selvityksen yhteydessä niistä ei kuitenkaan havaittu lähtevän tai niihin palaavan lepakkoita.

Kaikki lepakkoselvityksessä tehty lepakkohavainnot on esitetty taulukossa 5 ja kuvassa 3. Lepakoille tärkeiksi arvioidut alueet on kuvailtu tarkemmin kappaleessa 4.3.1 ja kuvassa 4.

Taulukko 4. Lepakkohavaintojen lukumäärä.

Laji		Kesäkuu	Heinäkuu	Elokuu
Pohjanlepakko	<i>Eptesicus nilssonii</i>	7	4	10
Vesisiippa	<i>Myotis daubentonii</i>	4	3	12

21.11.2018

Kuva 3. Kartoituksessa tehdyt lepakkohavainnot.

4.1.2 Havaitut lepakkolajit

Pohjanlepakko (*Eptesicus nilssoni*)

Pohjanlepakko on Suomen yleisin ja laajimmalle levinnyt lepakkolaji. Pohjanlepakko on vahva lentäjä, joka suosii melko avaria maisemia. Se lentelee mieluummin pihossa tai teiden varsilla, jopa kaupunkimaisemassa katulampun valossa. Pohjanlepakko lentää melko korkealla, 5 – 10 metrin korkeudessa. Päiväpiilokseen pohjanlepakko kelpuuttaa erityisesti rakennukset. Talvea se viettää usein yksin tai muutaman lajitoverin seurassa varsin viileissä oloissa kellarissa tai muussa sopivassa paikassa. Ääni kuuluu detektorilla parhaimmillaan noin 50 metrin päähän (SLTY 2015, Kinnunen ym. 2015). Laji on koko Etelä-Suomen ja Pirkanmaan alueella yleinen. Pohjanlepakko hyödyntää elinympäristönään todennäköisesti lähes koko selvitysalueita. Alueella esiintyy arviolta 5-10 pohjanlepakkoyksilöä.

21.11.2018

Kuva 4. Pohjanlepakko on koko Suomen yleisin lepakkolaji.

Vesisiippa (*Myotis daubentonii*)

Vesisiipan tapaa nimensä mukaisesti usein lentämässä järven tai muun vesistön pintaa hipoen. Vesisiippa viettää päivää usein puunkolossa, missä voi olla usean kymmenen naaraan muodostama lisääntymisyhdyskunta. Piiloiksi kelpaavat myös siltojen rakenteet ja lepakonpöntöt. Talvella vesisiippa viihtyy kosteissa luolissa useiden lajitovereiden seurassa. Vesisiippaa tavataan Etelä- ja Keski-Suomessa (SLTY 2015). Laji on Tampereella yleinen. Kämmenniemen alueella havaittiin selvityksissä arviolta 6-7 vesisiippayksilöä, mutta todellisen yksilömäärän arvioiminen on hyvin vaikeaa yksilöiden liikkuesssa ruokailualueiden välillä. Niinpä alueen rannoilla voi saalistaa myös useampia yksilöitä.

21.11.2018

Kuva 5. Vesisiippa on Suomen toiseksi yleisin lepakkolaji.

4.1.3 Lepakoille tärkeät alueet

Kesän havaintojen perusteella rajatut tärkeät ruokailualueet (luokka II) ja muut lepakoiden käyttämät alueet (luokka III) on esitetty kuvassa 6 sekä raportin liitekartalla 1.

Luokan II tärkeäksi ruokailualueeksi voidaan luokitella Mikkolanlammin järven lounais/eteläosassa oleva suojainen poukama, jossa havaittiin useita vesisiippayksilöitä läpi kesän. Mikkolanlammin etelärannalla kasvaa koivuvaltaista puustoa, joka tarjoaa vesisiipoille suojaa ja mahdollisesti myös levähdyspaikkoja. Lähialueella saalisteli läpi kesän myös yksittäisiä pohjanlepakoita, jotka seurailivat pääasiassa alueelle sijoittuvia ulkoilureittejä ja jäivät toisinaan saalistelemaan puustoisten alueiden laitamille. Loppukesällä, kun yöt pimenevät, vesisiippoja havaittiin myös Mikkolanlammin ja Tapoonlahden välisellä alueella, missä näitä kahta vesialuetta yhdistää pensaikkoinen ojauoma. Vesisiippojen siirtymäreitti Mikkolanlammin ja Tapoonlahden välillä on melko avoin ja puuton, jonka vuoksi vesisiipat eivät todennäköisesti käytä tätä reittiä aktiivisesti alkukesästä, kun yöt ovat vielä hyvin valoisia.

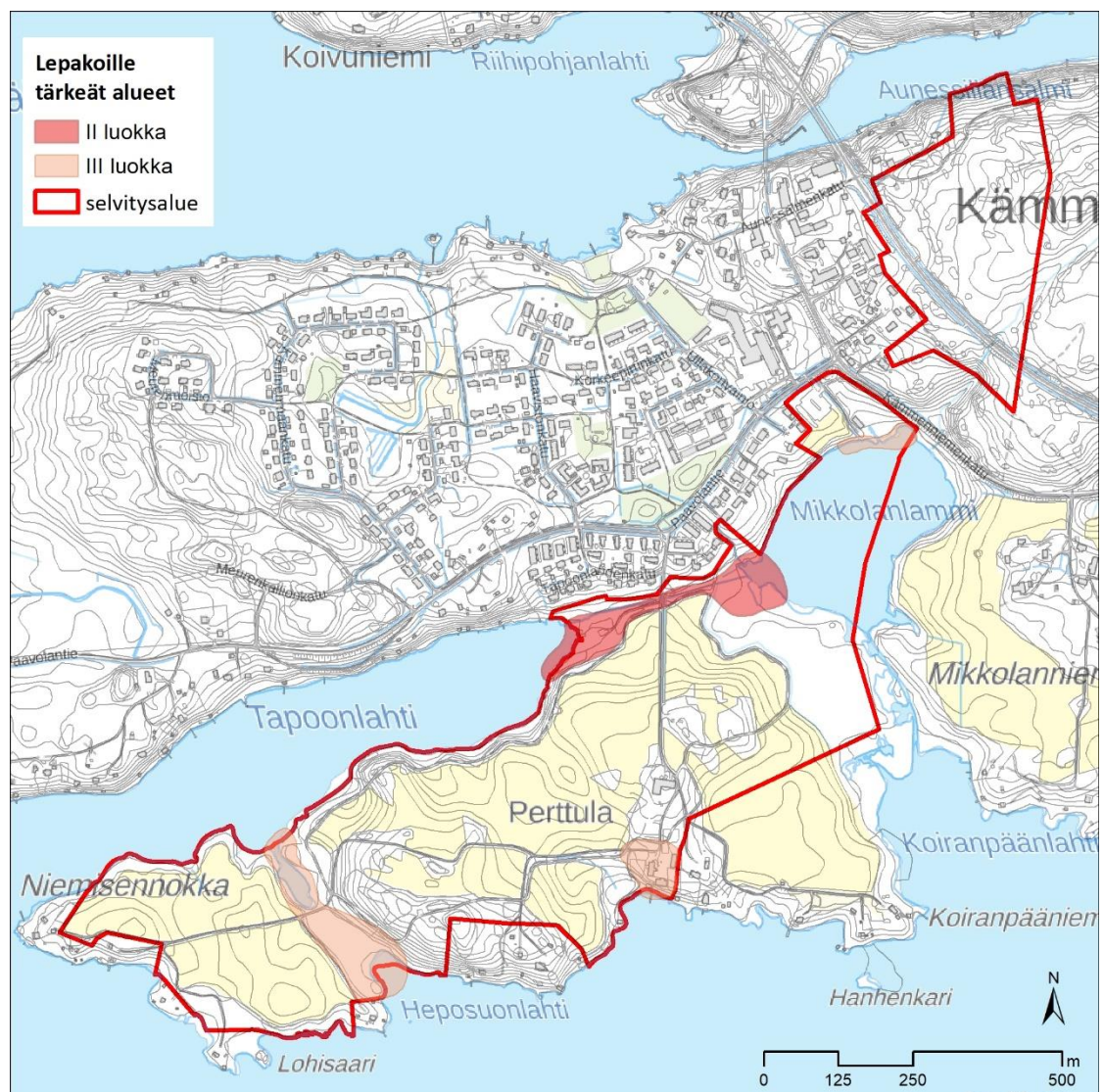
Luokan III lepakkoaluetta on Mikkolanlammin pohjoisosan ranta jätevedenpuhdistamon läheisyydessä. Vesisiipat saalistavat tällä alueella loppukesällä. Alue on Mikkolanlammin länsirantaa huomattavasti avoimempi ja suojattomampi. **Luokan III aluetta** on myös Perttulan tilan vanhan päärakennuksen ja saunan ympäristössä, jossa ruokaili läpi kesän 1-2 pohjanlepakkoa. On mahdollista, että pohjanlepakot päivehtivät toisinaan tilan vanhoissa rakennuksissa, mutta selvityksessä niiden ei kuitenkaan nähty poistuvan tai palaavan niihin. Pohjanlepakoita havaittiin alueella kuitenkin heti auringonlaskun jälkeen, mikä viittaa niiden päivehtineen lähistöllä. Alueella ei

21.11.2018

havaittu lisääntymisyhdyskuntaan viittaavaa aktiivisuutta, vaan havainnot koskivat suoraviivaisessa ruokailulennossa olevia pohjanlepakkoyksilöitä.

Luokan III lepakkoalueeksi voidaan luokitella myös Tapoonlahden ja Heposuonlahden välinen kosteikko- ja metsäalue. Alueella havaittiin läpi kesän pohjanlepakkoja ja loppukesällä myös kaksi vesisiippaa. Alueella ruokailevien yksilöiden määrä oli alhainen, jonka vuoksi aluetta ei luokiteltu luokan II tärkeäksi ruokailualueeksi. Tällä alueella on myös kolopuita, jotka soveltuvat lepakoiden levähdyspaikoiksi, vaikkei tähän viittaavia havaintoja alueelta tehtykään.

Selvitysalueella ei ole lepakoiden talvehtimiseen erityisen hyvin soveltuvia rakenteita. Alueella olevat autiot rakennukset ovat talvella todennäköisesti liian kylmiä talvehtimispaikoiksi. Ainoa potentiaalinen kohde on Perttulan tilan navetta, jossa on nuorisotila ja toimintaa (sekä todennäköisesti lämmitys) myös talvella. Navettarakennuksessa voi teoriassa löytyä esim. pohjanlepakolle soveltuvat talvehtimisolosuhteet.

Kuva 6. Lepakkohavaintojen perusteella rajatut tärkeät lepakkoalueet (A3 –koossa raportin liitteenä 1).

21.11.2018

Kuva 7. Perttulan vanhan tilan ympäristö on pohjanlepakon ruokailualue. Alueella on myös vanhoja rakennuksia levähdyspaikoiksi, mutta niistä ei havaittu poistuvan tai niihin palaavan lepakoita.

Kuva 8. Mikkolanlammin lounais/etelärannalla oleva suojainen poukama on vesisiippojen tärkeää ruokailualue.

21.11.2018

4.2 Linnusto

4.2.1 Yleiskuvaus

Selvityksen perusteella alueella esiintyvä linnusto edustaa melko monipuolisesti ranta-, metsä-, viljelys- ja kulttuuriympäristöjen lajistoa. Alueella havaittiin myös joitain Pirkanmaan ja erityisesti Tampereen seudulla melko harvalukuisia pesimälajeja.

Alueella on runsaasti erityyppisiä elinympäristöjä ja alueen pinta-alaan suhteutettuna pesimälajisto on hyvin monipuolista. Yhteensä maastokartoituksissa havaittiin 71 eri lintulajia, joista arviolta yli kuusikymmentä lajia pesii alueella. Osa havaituista lajeista (mm. kanadanhanhi, kurki, kuikka ja isokoskelo sekä nauru-, kala- ja harmaalokki) pesivät todennäköisesti alueen ulkopuolella, mutta ruokailevat toisinaan alueen rannoilla ja peltoalueilla tai alueen välittömässä läheisyydessä.

Kuva 9. Maisemaa selvitysalueelta etelään. Selvitysalueella on pieniä rantaluhtia.

Varpuslinnusto

Alueen varpuslintulajisto edustaa pääasiassa pelto- ja kulttuuriympäristöjen tyyppilajistoa sekä talousmetsäalueille sopeutunutta lajistoa. Lintujen elinympäristöjä hallitsevat laajat peltoalueet sekä pieniä rehevöityneitä lahdenpohjukoita lukuun ottamatta melko karut rannat. Alueen keskiosissa olevat metsät ovat mäntyvaltaista havumetsää lukuun ottamatta Heposuonlahden ja Tapoonlahden välistä lehtipuuvaltaista kuviota. Terälahdentien itäpuolinen osuus selvitysalueesta on voimakkaammin käsiteltyä havupuuvaltaista talousmetsää, joka on iältään pääosin melko nuorta.

Selvitysalueen pesimälinnustossa yleisiä ovat ns. metsän yleislajit kuten peippo, pajulintu, metsäkirvinen, rautiainen ja punarinta sekä erityisesti havumetsiin sopeutuneet lajit kuten hippiäinen, pikkukäpylintu ja vihervarpunen. Viljely-ympäristöihin sidoksissa ovat mm. keltasirkku, pensastasku, kottarainen ja pikkuvarpunen. Peltoalueilla on pensaikkosaarekkeita, joissa pesii myös hieman

21.11.2018

harvalukuisempana esiintyvä luhtakerttunen ja silmälläpidettäväksi luokiteltu punavarpunen.

Rantojen läheisyyden lehtipuuvaltaisemmilla alueilla pesivät mm. sirittäjä, mustarastas, sinitiainen, lehtokurppa, mustapääkerttu, lehtokerttu ja hernekerttu. Rantametsissä pesii myös satakieli. Pienillä ruovikkoluhdilla pesivät useamman parin voimin pajusirkku ja ruokokerttunen.

Kulttuuriympäristön lajistoa alueella edustavat räkättirastas, keltasirkku, västäräkki, sepelkyyhky, haarapääsky, tervapääsky varis, harakka ja naakka. Myös kirjosiippo pesii selvitysalueen ulkopuolelle sijoittuvien pihapiirien tutumassa useamman parin voimin.

Tikat

Selvityksessä tehtiin näköhavaintoja käpytikasta, pikkutikasta, palokärjestä ja harmaapäätikasta, joista palokärkeä lukuun ottamatta kaikkien muiden lajien osalta tehtiin myös pesintään viittaavat havainnot. Lisäksi selvitysalueen lounaisosan rantaa reunustavassa lehtipuuvyöhykkeessä havaittiin vanhoja valkoselkätikan suppilomaisia ruokailujälkiä. Syönnösjäljet olivat todennäköisesti vähintään talviaikaisia, eikä tuoreita jälkiä havaittu.

Alueen lehtipuuvaltaisilla alueilla on myös hyvin runsaasti vanhoja tikankoloja, jotka ovat todennäköisesti pääosin käpytikan ja pikkutikan. Rantapuusto ei muodosta valkoselkätikan pesimäympäristöksi riittävän laaja-alaista ja iältään tarpeeksi varttunutta kokonaisuutta, vaikka alueella onkin yksittäisiä pesäpuiksi soveltuvia lahopuita. Pesintään viittavia havaintoja valkoselkätikasta ei tehty.

Kuva 10. Punarinta (Erithacus rubecula) on alueella yleinen pesimälaji.

Kuva 11. Kottarainen pesii selvitysalueella peltoalueiden laitamilla vanhoissa tikankoloissa.

Kuva 12. Lounaisrannan lahoppu- ja pihku- ja käpy- ja valkoselkätikan sekä palokärjen ruokailualueita.

21.11.2018

Vesi- ja lokkilinnusto sekä kahlaajat

Selvitysalueella on runsaasti rantaviivaa, jonka vuoksi alueella havaittiin melko monipuolisesti ranta- ja vesilinnustoa. Monien lajien pesäpaikat sijoittuvat varsinaisen selvitysalueen ulkopuolelle, mutta lajit käyttävät aluetta ruokailuun (mm. lokkilinnut ja kalatiira). Lokkilinnuista alueella havaittiin nauru-, kala- ja harmaalokki sekä kalatiira, joita saalistelee erityisesti Mikkolanlammilla. Lokit käyttävät alueen peltoja ruokailualueenaan. Yksilömäärät olivat melko alhaisia. Pelloilla pesii myös 1-2 kuoviparia. Muista kahlaajista selvitysalueella pesivät myös metsäviklo (Tapoonlahden-Heposuoilahden välisellä kosteikolla) sekä lehtokurppa.

Pöllöt ja päiväpetolinnut

Kämmenniemen alueella maantieteellisesti tarkasteltuna mahdollisesti esiintyviä pöllölajeja ovat huuhkaja, viirupöllö, lehtopöllö, helmipöllö, varpuspöllö ja sarvipöllö. Huuhkajalle alueella ei ole sopivia pesäyrykkeitä. Pohjoinen osarajaus on Kaitavedentien halkaisemaa metsäaluetta, jonka puusto on pöllöjen kannalta pääosin nuorehkoa, mutta pohjoisosassa kuviota on myös varttuneempaa metsää. Aunessillansalmen rantakuusikko voisi elinympäristönä soveltua metsien pöllöille kuten helmipöllölle, viirupöllölle ja varpuspöllölle. Kuvio rajautuu kuitenkin suoraan asuttuihin taloihin ja lisäksi alueella on kesämökki. Ihmisperäisen häiriön määrä vähentää pöllöjen esiintymisen todennäköisyyttä ja yleensäkin metsälajit yleensä karttavat taajamien aivan lähimetsiä. Selvityksessä alueelta ei tehty havaintoja pöllöistä.

Eteläinen selvitysalue on viljelysmaavoittoista maatalousaluetta, jossa on myös pieniä osin varttuneen puuston muodostamia metsäkuvioita. Tällainen maisemarakenne on tyypillinen pöllöistämme lähinnä lehtopöllön ja sarvipöllön pesimäalueille. Selvityksessä alue arvioitiin lehtopöllölle hyvin sopivaksi, mutta lajin osalta keskeinen tekijä on sopivan pöntön tai luonnonkolon saatavuus pesäpaikaksi. Pöllöselvityksessä ei tehty havaintoja selvitysalueelta, mutta soidintavasta lehtopöllöyksilöstä saatiin havainto järven toiselta puolelta Kotkanniemen alueelta. Koska soidinhuutoja kuultiin vain kaksi kertaa, linnun tarkkaa paikkaa ei saatu haarukoitua. Viitasammakkoselvityksen yhteydessä lehtopöllö havaittiin saalistamassa selvitysalueen eteläreunalla Heposuoilahden alueella (laji käyttää ravintonaan tyypillisesti myös sammakoita). Ainakin selvitysalueen eteläosa kuuluu siten lehtopöllön reviirin ravinnonhankinta-alueeseen.

Sarvipöllö pesii vanhoihin varislintujen pesiin, joita alueella lieene runsaasti. Lepakkoselvityksen yhteydessä havaittiin kerjäävä sarvipöllöpoikue selvitysalueen ulkopuolella, Mikkolanniemen alueella. Varmaa pesäpaikkaa ei voida arvioida, koska pesästä lähdön jälkeen pöllöpoikueet voivat siirtyä kauaskin pesäpaikalta. Aikaisempina vuosina Tapoonlahden tienoilla on tehty havaintoja sarvipöllön poikasesta (K.Korte, kirjallinen tiedonanto 2018).

Päiväpetolintulajeista selvitysalueella pesii tuulihaukka. Lajille on ripustettu pesäpönttö puuhun, pieneen metsäsaarekkeeseen Tapoonlahden etelärannan tuntumaan. Pöntössä todettiin pesintä kesällä 2018.

4.2.2 Huomionarvoiset lintulajit

Alueella tavattiin pesimäaikaan yhdeksän viimeisimmässä uhanalaisuusarvioinnissa uhanalaisiksi luokiteltua lajia. Tällaisia olivat mm. hömö- ja töyhtötiainen, tervapääsky, punatulkku, pajusirkku sekä viherpeippo. Mainitut lajit esiintyvät koko Suomessa yhä melko runsaina, mutta niiden kannoissa on tapahtunut viime

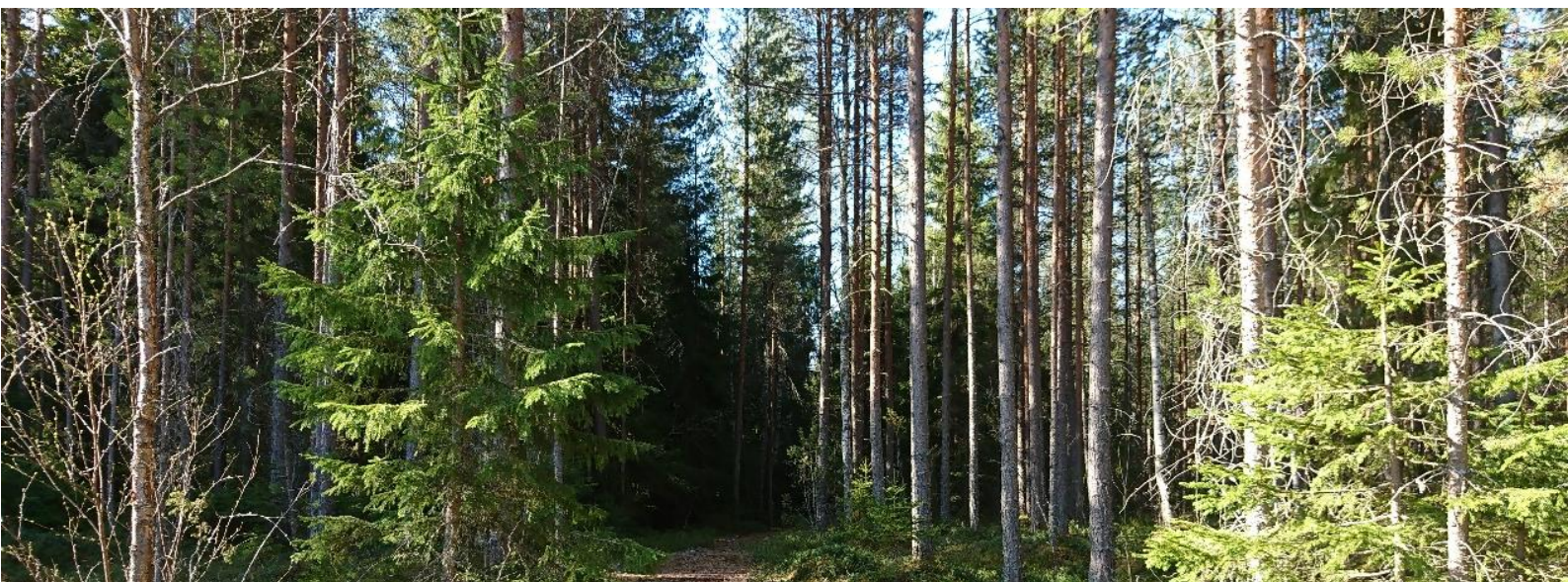
21.11.2018

vuosien aikana selvää taantumista, jonka vuoksi ne on luokiteltu uhanalaisiksi. Uhanalaisia vesi- ja lokkilintulajeja havaittiin kolme; haapana, isokoskelo ja naurulokki. Lisäksi havaittiin neljä silmälläpidettävä laji; silkkiuikku, haarapääsky, punavarpuen ja kuovi. Lintudirektiivin liitteessä I mainittuja lajeja havaittiin yhdeksän ja Suomen kansainvälisiä vastuulajeja havaittiin seitsemän. Kiireellisesti tai erityisesti suojeltavia lintulajeja ei havaittu. Havaintopaikat on esitetty kuvissa 14 ja 15.

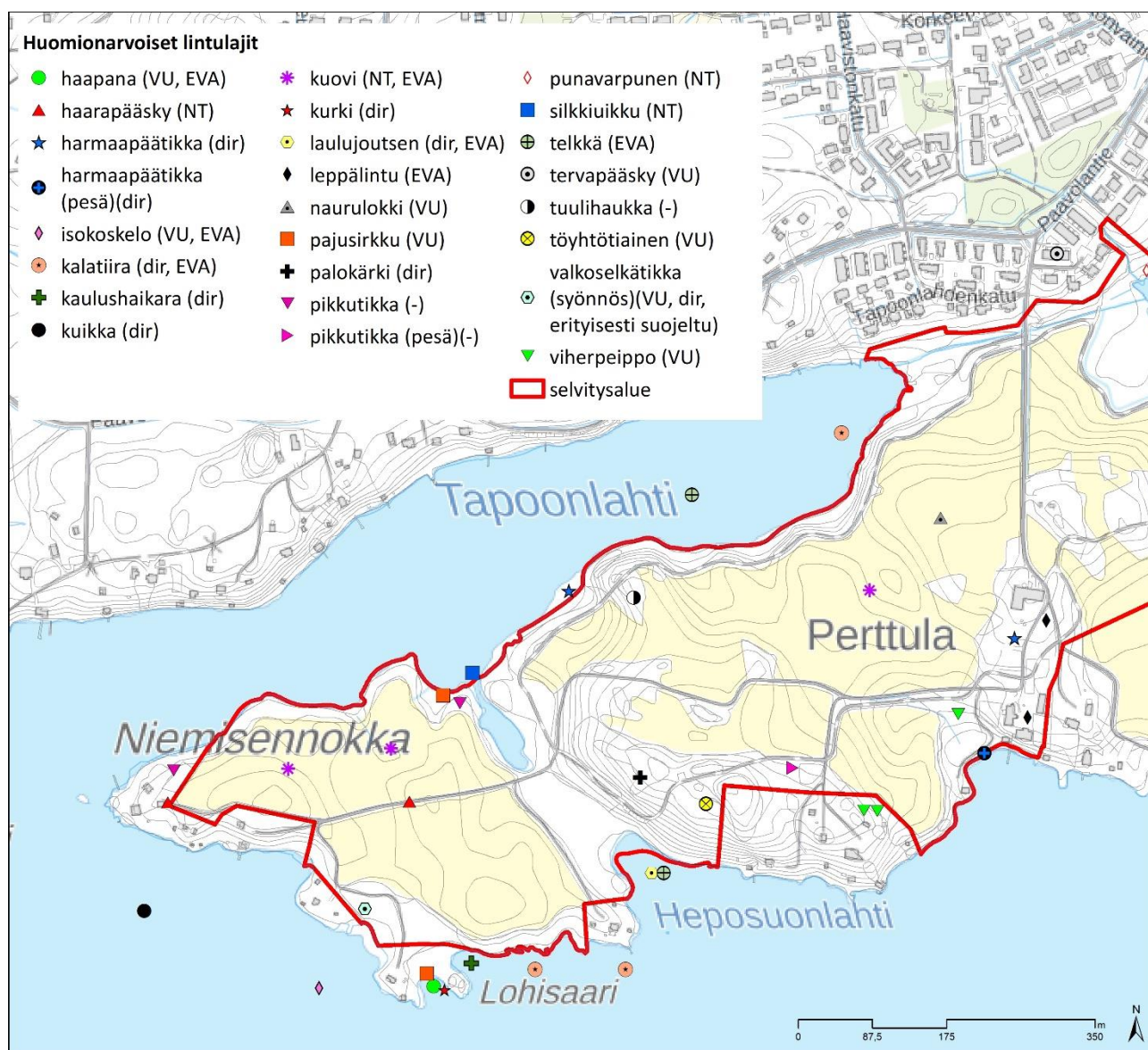
Taulukko 5. Selvityksessä havaitut uhanalaiset, silmälläpidettävät ja lintudirektiivin liitteen I lajit (VU= vaarantunut, NT= silmälläpidettävä). Selvitysalueella todennäköisesti tai varmasti pesivät lajit on lihavoitu.

Laji		Parimäärä	Uhanalaisuus	Direktiivilaji	Vastuulaji
Laulujoutsen	<i>Cygnus cygnus</i>			x	x
Haapana	<i>Anas penelope</i>		VU		x
Telkkä	<i>Bucephala clangula</i>				x
Isokoskelo	<i>Mergus merganser</i>		VU		x
Pyy	<i>Bonasa bonasia</i>			x	
Kuikka	<i>Gavia arctica</i>			x	
Silkkiuikku	<i>Podiceps cristatus</i>		NT		
Kaulushaikara	<i>Botaurus stellaris</i>			x	
Kurki	<i>Grus grus</i>			x	
Kuovi	<i>Numenius arquata</i>		NT		x
Naurulokki	<i>Larus ridibundus</i>		VU		
Kalatiira	<i>Sterna hirundo</i>			x	x
Tervapääsky	<i>Apus apus</i>		VU		
Harmaapäätikka	<i>Picus canus</i>			x	
Palokärki	<i>Dryocopus martius</i>			x	
Valkoselkätikka (syönnöksiä)	<i>Dendrocopos leucotos</i>		VU	x	
Haarapääsky	<i>Hirundo rustica</i>		NT		
Leppälintu	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>				x
Töyhtötiainen	<i>Parus cristatus</i>		VU		
Viherpeippo	<i>Carduelis chloris</i>		VU		
Punavarpuen	<i>Carpodacus erythrinus</i>		NT		
Punatulkku	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>		VU		
Pajusirkku	<i>Emberiza schoeniclus</i>		VU		

Kuva 13. Kaitavedentien itäpuolinen metsäalue on talouskäytössä ja alueella esiintyy talousmetsäalueille sopeutunutta lajistoa.

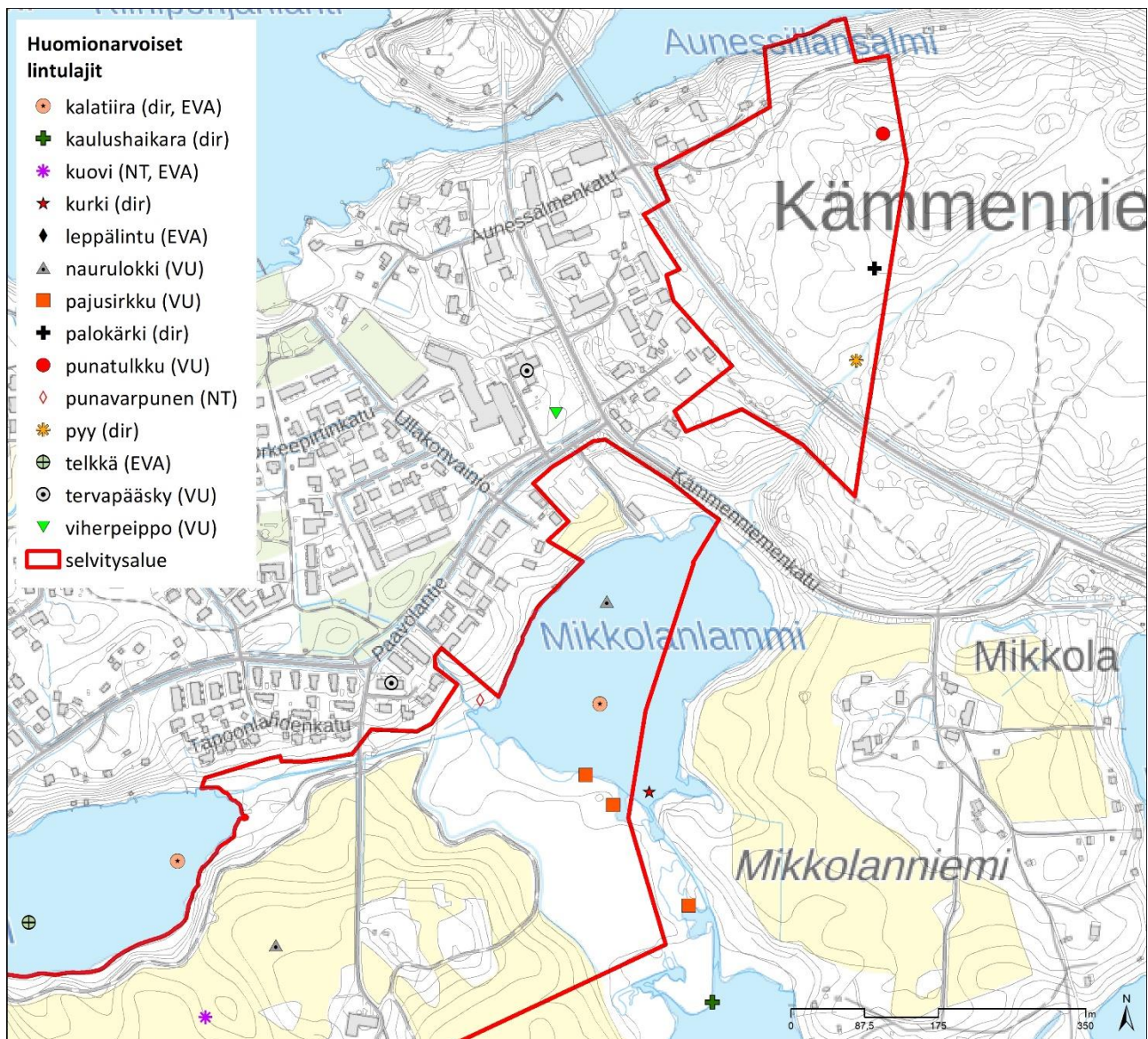

21.11.2018

Kuva 14. Selvityksessä alueen länsiosassa havaittujen huomionarvoisten lintulajien havaintopaikat (A3 - koossa raportin liitteenä 2) (VU= vaarantunut, NT= silmälläpidettävä, dir= lintudirektiivin liitteen I laji, EVA= kansainvälinen vastuulaji).

21.11.2018

Kuva 15. Selvityksessä alueen itäosassa havaittujen huomionarvoisten lintulajien havaintopaikat (A3 - koossa raportin liitteessä 2) (VU= vaarantunut, NT= silmälläpidettävä, dir= lintudirektiivin liitteen I laji, EVA= kansainvälinen vastuulaji).

21.11.2018

Taulukko 6. Selvityksessä havaittujen huomionarvoisten lajien kuvaukset. Lajikuvaukset perustuvat Suomen kolmannessa valtakunnallisessa lintuatlaksessa esitettyihin kuvauksiin sekä Pirkanmaan Linnusto –kirjassa esitettyihin tietoihin (Valkama ym. 2010, Kosonen ym. 2016). Myös lajien yksilömääräarviot perustuvat Pirkanmaan Linnusto –kirjassa esitettyihin tietoihin (VU= vaarantunut, NT= silmälläpidettävä, EVA= kansainvälinen vastuulaji). Harvalukuiset lajit joiden pesivä kanta Pirkanmaalla on alhainen (keskimäärin alle 500 paria) on merkitty vihreällä taustalla.

Laji	Tieteellinen nimi	Yleiskuvaus	Esiintyminen alueella
Laulujoutsen (lintudirektiivi I)	<i>Cygnus cygnus</i>	Laulujoutsen pesii koko Pirkanmaalla ja suosii pesäpaikkanaan reheviä lintulahtia, pikkujärviä ja metsälampia. Suomen kanta on noin 8 400-11 500 paria ja Pirkanmaalla on noin 340-380 pesivää paria.	Laulujoutsenpari (todennäköisesti ns. kihlapari) havaittiin Heposuoilahden alueella. Pesää ei havaittu, mutta laji voi mahdollisesti jonain vuonna myös pesiä alueella.
Haapana (VU)	<i>Anas penelope</i>	Haapana on sinisorsan jälkeen Suomen yleisimpiä puolisukeltajasorsalajeja. Laji esiintyy yksittäispareina koko Pirkanmaan maakunnan alueella. Haapana suosii heinäisiä laidunnusrantoja, mutta ei ole kovin vaateliias pesimäpaikkansa suhteen. Suomen kanta on noin 50 000-83 000 paria, Pirkanmaalla pesii noin 1 200-1 600 paria.	Koirashaapana havaittiin lohisaaren länsipuolisessa suojaosassa lahdelmassa. Pesintään viittaavia havaintoja ei tehty, mutta pesintä alueella voi olla mahdollinen.
Telkkä (EVA)	<i>Bucephala clangula</i>	Telkkä pesii kaiken tyyppisissä vesistöissä, missä vain on tarjolla pönttöjä tai palokärjen koloja pesäpaikoiksi. Suomen kanta on noin 190 000-250 000 paria, Pirkanmaalla noin 15 000-20 000 paria.	Varoitteleva naarastelkkä havaittiin Heposuoilahden ruovikkoluhdan alueella. Laji todennäköisesti pesii alueella esim. vanhassa palokärjenkolossa.
Isokoskelo (VU, EVA)		Isokoskelo suosii karujen kirkasvetisten reittivesien rantoja. Suomen kanta on noin 20 000-30 000 paria, Pirkanmaalla noin 400-700 paria.	Uskalinlahdella havaittiin useita isokoskeloita. Laji kuuluu Näsijärven pesimälajistoon, mutta selvitysalueelta ei tehty pesintään viittaavia havaintoja.
Pyy (lintudirektiivi I)	<i>Tetrastes bonasia</i>	Pyy on yleisin kan lintumme ja vaatii elinympäristökseen reheviä metsiä, joissa on tiheitä kuusikoita suojaksi sekä koivua ja leppää ruokailupuiksi. Pirkanmaan parimäärä on noin 23 000 – 27 000 paria ja koko Suomessa 470 000 – 520 000 paria.	Pyy havaittiin selvitysalueen itäosassa potentiaalisessa pesimäympäristössä.
Kuikka (lintudirektiivi I)	<i>Gavia arctica</i>	Pesimäaikaan kuikkaa tapaa kaikilla Pirkanmaan maakunnan selkävesillä sekä useimmilla keskikokoisilla ja pienehköillä järvillä. Suomen kanta on noin 12 000-13 000 paria, Pirkanmaalla noin 800-1 000 paria.	Kuikka havaittiin selvitysalueen eteläpuolisella vesialueella. Laji kuuluu Näsijärven pesimälajistoon, mutta potentiaalisia pesäpaikkoja ei havaittu selvitysalueella.

21.11.2018

Laji	Tieteellinen nimi	Yleiskuvaus	Esiintyminen alueella
Silkkiuikku (NT)	<i>Podiceps cristatus</i>	Silkkiuikku suosii pesimäjärvinään ruohostoisia keski- tai isokokoisia järviä ja merenlahtia. Suomen kanta on noin 28 000-47 000 paria, Pirkanmaalla noin 1 000-1 400 paria.	Soidintava silkkiuikkupari havaittiin useammin kuin kerran Niemisennokan itäpuolisella ruovikkolahdella. Laji todennäköisesti pesii alueella.
Kaulushaikara (lintudirektiivi I)	<i>Botaurus stellaris</i>	Pirkanmaalla kaulushaikara esiintyy lähinnä maakunnan etelä- ja keskiosien järvien laajoissa ruovikoissa. Suomen kanta on noin 1 000-1 500 koirasta, Pirkanmaalla noin 80-100 koirasta.	Kaulushaikara havaittiin selvitysalueen etelärannalla Lohisaaren itäpuoleisessa ruovikossa sekä selvitysalueen eteläpuolella Kotkanniemen rannalla. Laji saattaa pesiä alueella, joskin alueen ruovikkolahdelmat ovat lajin pesimäympäristöiksi melko pieniä.
Kurki (lintudirektiivi I)		Kurki on selvästi yleistynyt viime vuosina ja se pesii koko Pirkanmaalla. Soiden lisäksi laji pesii yleisesti ruovikkoisten järvien ja lahtien rantaluhdilla. Suomen kanta on noin 23 000-50 000 paria, Pirkanmaan kanta noin 400-800 paria.	Selvitysalueella havaittiin kevään ja kesän aikana useita pesimättömiä kurkipareja. Selvitysalueen kaakkoispuolella, Koiranpäänlahden alueella on lajille potentiaalista pesimäympäristöä.
Kuovi (NT, EVA)		Kuovi on viljelymaiden, rantaniittyjen ja avosoiden laji. Laajoilla peltoaukeilla se on tavallinen näky, joskin tehomaa-alue on heikentänyt pesimäelinympäristöjä. Suomen kanta on noin 76 000-88 000 paria, Pirkanmaan kanta noin 2 000-3 500 paria.	Kuovi pesii selvitysalueen peltoalueilla 1-2 parin voimin.
Naurulokki	<i>Larus ridibundus</i>	Naurulokki pesii järvien ruovikoissa ja muissa suurruohostoissa, mutta sille kelpaavat myös selkävesien karit ja erilaiset ihmisen muokkaamat paikat. Laji pesii eri puolilla Pirkanmaata, mutta kanta painottuu maakunnan eteläpuoliskolle. Suomen kanta on noin 70 000-80 000 paria, Pirkanmaalla vain noin 6 000-7 000 paria.	Naurulokkeja havaittiin ruokailemassa alueen pelloilla sekä hyönteispyynnissä Mikkolanlammilla. Pesintään viittaavia havaintoja ei tehty.
Kalatiira (lintudirektiivi I)	<i>Sterna hirundo</i>	Kalatiira on Pirkanmaalla yleinen ja runsaslukuinen. Laji pesii isojen järvenselkien karikoilla ja pikku saarissa, mutta myös pienemmillä järvillä, joissa pesäpaikaksi voi riittää ruohomätäs tai piisaminkeko. Suomen kanta on noin 30 000-70 000 paria, Pirkanmaalla noin 2 000-3 000 paria	Kalatiiroja havaittiin säännöllisesti ruokailemassa Mikkolanlammilla sekä Näsijärveen rajautuvilla rannoilla. Lajin pesäpaikkoja ei havaittu ja ne todennäköisesti sijaitsevat alueen ulkopuolella.

21.11.2018

Laji	Tieteellinen nimi	Yleiskuvaus	Esiintyminen alueella
Tervapääsky (VU)	Apus apus	Valtaosa kannasta pesii rakennetussa ympäristössä, pöntöissä ja rakennusten koloissa. Tervapääsky pesii usein yhdyskunnissa. Suomen kanta on noin 14 000 – 26 000 paria, Pirkanmaalla 3 000 – 4 000 paria.	Tervapääskyjä ruokaili selvitysalueen ilmatilassa. Pesäpaikat sijoittuvat todennäköisesti alueen pohjoispuolelle taajama-alueen korkeimpiin rakennuksiin.
Harmaapäätikka (lintudirektiivi I)	<i>Picus canus</i>	Harmaapäätikka suosii elinympäristönsään lehtoja, lehti- ja sekametsiä sekä haavikoita. Lajia havaitaan ympäri Pirkanmaata mutta kanta on keskittynyt maakunnan eteläpuoliskoon. Suomen kanta on noin 3 000-4 000 paria, Pirkanmaan kanta noin 150-250 paria. Laji on selvästi yleistynyt Pirkanmaalla ja koko Suomessa viime vuosien aikana.	Soidintava harmaapäätikka havaittiin Tapoonlahden etelärannalla sekä Perttulan tilan ympäristössä. Lajin pesäpaikka oli Perttulan tilan eteläpuolisessa rantametsässä.
Palokärki (lintudirektiivi I)	<i>Dendrocopos major</i>	Viihtyy monenlaisissa metsissä suosien männiköitä ja sekametsiä. Pesäkolo koveretaan tyypillisesti korkealle suureen haapaan tai mäntyyn. Suomen kanta on noin 32 000 - 53 000 paria, Pirkanmaan kanta noin 2 000 – 3 000 paria.	Pesii todennäköisesti selvitysalueen metsäalueilla ja lähialueella useamman parin voimin. Ruokailujälkiä havaittiin eri puolilla aluetta ja näköhavainnot lajista tehtiin Heposuoilahden pohjoispuolisella metsäalueella sekä selvitysalueen itäosassa.
Valkoselkätikka (VU, lintudirektiivi I, erityisesti suojeltu)		Valkoselkätikka on Pirkanmaalla harvalukuinen, elinympäristönsä suhteen vaatelas laji. Sitä tavataan tavallisimmin vanhoissa lehtipuuvaltaisissa ja lahopuustoisissa metsissä. Sopivia elinympäristöjä on maakunnassa melko vähän ja ne ovat yleensä pienialaisia. Parhaimmat elinpiirit sijaitsevat selkävesien rannoilla maakunnan itä- ja kaakkoisosissa. Vaellussyksyinä lajia voi nähdä muuallakin. Suomen kanta on noin 150-200 paria, Pirkanmaan kanta noin 8-12 paria.	Valkoselkätikasta ei tehty näkö- tai kuulohavaintoja. Lajin ruokailujälkiä oli Niemisen noken etelärannan koivikossa. Kämenniemen alueelta (selvitysalueen ulkopuolelta) on tiedossa myös vanhoja, asukkaiden tekemiä talvihavaintoja valkoselkätikasta. Pirkanmaan Linnusto –teoksen mukaan pesintä ko. 10x10 km ² atlasruudulla (ruutu 863:33 Tampere, Kolunkylä) on todennäköinen (ainoa atlasruutu Tampereen alueella, jossa laji todennäköisesti pesii). Kämenniemestä on pesimäaikaista havaintoja vuoden 2008 valkoselkätikkavaelluksen jälkeen, mutta pesintää ei varmistettu. Vuoden 2015 vaelluksen jälkeen alueella todettiin myös ruokailujälkiä (kirjall.tiedonanto, T.Laine, Metsähallitus).

21.11.2018

Laji	Tieteellinen nimi	Yleiskuvaus	Esiintyminen alueella
Haarapääsky (NT)	<i>Hirundo rustica</i>	Haarapääskyt tekevät pesänsä erilaisiin rakennuksiin ja rakenteisiin, niinpä niitä tavataan tyypillisesti ihmisen läheisyydessä. Tavallisia haarapääskyn pesäpaikkoja ovat mm. maaseudun ladot ja muut ulkorakennukset. Suomen kanta on noin 100 000 – 160 000 paria, Pirkanmaalla noin 7000 – 10 000 paria. Pääskykanta on taantunut mm. karjatalouden supistumisen myötä.	Muutamia yksilöitä havaittiin ruokailemassa selvitysalueella ja mm. istumassa Niemisennokan alueella sähkölangoilla. Lajin pesäpaikat sijoittunevat lähialueen rakennuksiin.
Leppälintu (EVA)		Pesii valoisissa aukkoisissa metsissä, mieluiten männiköissä, mutta myös muissa kangasmaiden metsissä. Suomen kanta on noin 630 000 – 880 000 paria, Pirkanmaalla noin 5 100 – 7 100 paria.	Leppälinnun reviiri sijoittui Perttulan tilan pihapiiriin.
Töyhtötiainen (VU)	<i>Parus cristatus</i>	Havumetsien laji, joka tulee toimeen niin karuissa kalliomänniköissä kuin vanhoissa kuusikoissa. Paikoin lajille kelpaavat jopa talousmänniköt, ja suosittuja ovat pienipiirteisesti aukkoiset havumetsät. Töyhtötiainen ei ole samalla tavalla sidoksissa lehtipuupökökelöihin kuin hömötiainen. Suomen kanta on noin 310 000 – 590 000 paria, Pirkanmaalla noin 23 000 – 43 000 paria.	Reviiri havaittiin Heposuoilahden pohjoispuolisella metsäalueella. Laji pesii todennäköisesti alueella.
Viherpeippo (VU)	<i>Carduelis chloris</i>	Laji viihtyy etenkin kulttuuriympäristöissä niin kaupungeissa kuin maaseudulla, mutta lajin voi löytää pesivänä myös niin saariston katajikoista kuin hakkuun jälkeisestä taimikosta. Kaikkein sulkeutuneimpia metsiä viherpeippo välttää. Suomen kanta on noin 170 000 – 400 000 paria, Pirkanmaalla noin 7 000 – 16 000 paria. Suomen kanta romahti rajusti kahdessa vuodessa, noin 60 %. Romahduksen aiheutti <i>trichomonas</i> –alkueläimen aiheuttama epidemia.	Pesii useamman parin voimin selvitysalueella ja sen lähiympäristössä.

21.11.2018

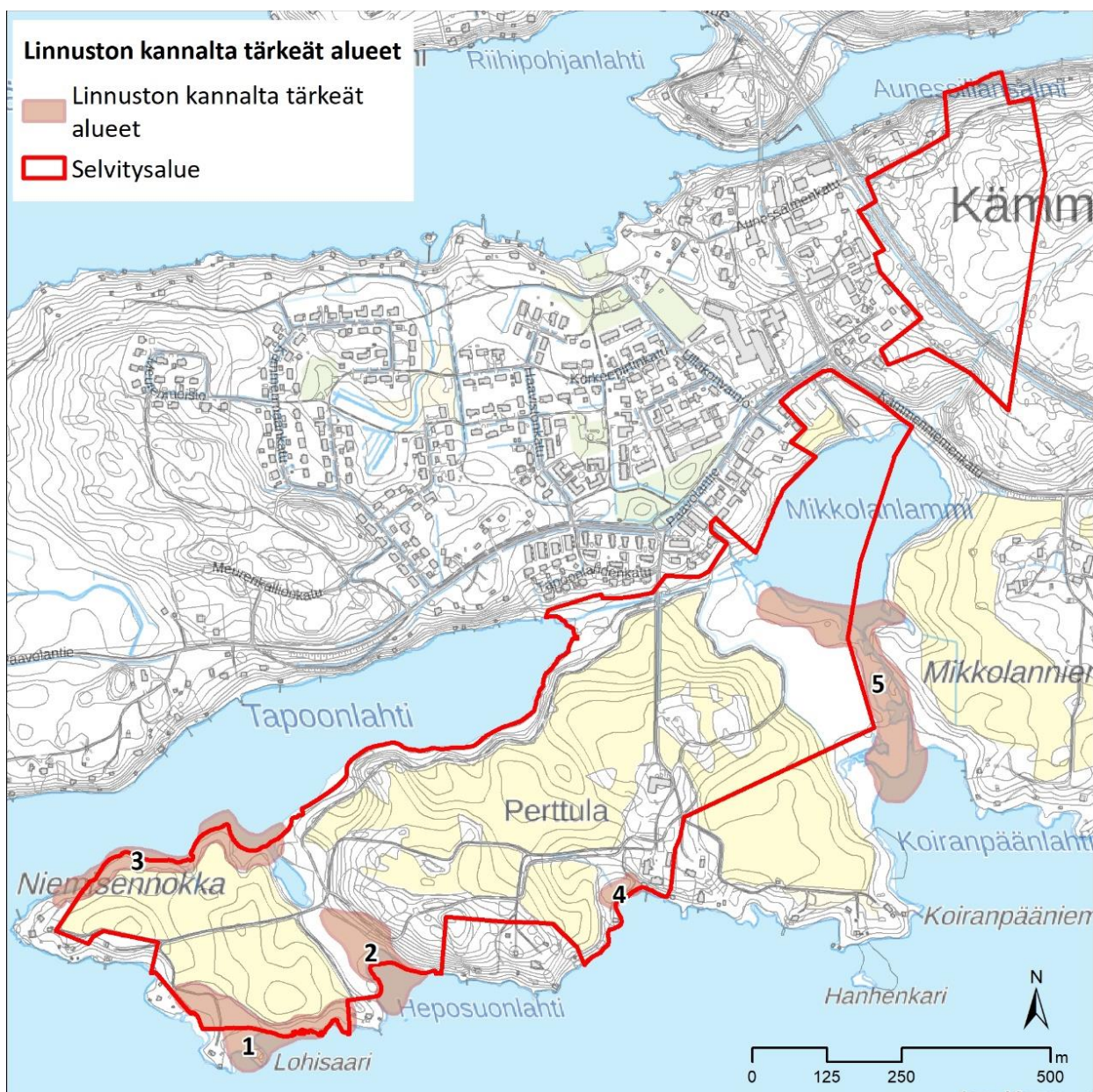
Laji	Tieteellinen nimi	Yleiskuvaus	Esiintyminen alueella
Punavarpunen (NT)		Punavarpusen elinympäristöihin kuuluu pensaikkaa kasvavat kosteikot ja maatalousalueet. Suomen kanta on noin 110 000 – 130 000 paria, Pirkanmaan kanta 8 000 – 10 000 paria. Kanta on taantunut 1990 –luvun jälkeen alle puoleen.	Punavarpusen reviiri sijoittui Mikkolanlammin rannalle, järven länsi/luoteiskulmaukseen. Laji pesii todennäköisesti alueella.
Punatulkku (VU)	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	Suomessa laji on laajalle levinnyt ja sitä tavataan lähinnä kuusivoittoisissa metsissä lähes koko maassa. Laji puuttuu tai on hyvin harvinainen Tunturi-Lapissa. Taantunut voimakkaasti viime vuosien aikana. Suomen kanta on noin 190 000 – 260 000 paria, Pirkanmaan kanta noin 12 000 – 14 000 paria.	Punatulkun reviiri havaittiin selvitysalueen itäosan metsäalueella. Laji pesii todennäköisesti alueella.
Pajusirkku (VU)	<i>Emberiza shcoeniclus</i>	Pajusirkku pesii tyypillisesti järvenrantaruovikoissa tai pensaikoissa. Kanta on taantunut viime vuosina voimakkaasti. Suomen kanta on noin 210 000-330 000 paria, Pirkanmaalla noin 8 000-13 000 paria.	Lajilla oli useita reviirejä Mikkolanlammin rantaruovikoissa sekä Niemisenenokan itäosassa Tapoonlahden rannalla.
Tuulihaukka (ei statusta)	<i>Falco tinnunculus</i>	Tuulihaukka on Pirkanmaan runsain päiväpetolintu. Laji esiintyy koko maakunnassa ja on näkyvin pöytätyillä viljelysaukeilla, mutta sitä tapaa jonkin verran myös rantamaisemissa, hakkuuaukeilla ja soilla. Suomen kanta on noin 7 700-8 700 paria, Pirkanmaalla noin 800-1 000 paria.	Tuulihaukka pesii Tapoonlahden etelärannan tuntumassa olevassa metsäsaarekkeessa. Pesäpönttö sijaitsee korkeassa männyssä.
Pikkutikka (ei statusta)	<i>Dendrocopos minor</i>	Pikkutikan elinympäristöä ovat lahoppuustoa sisältävät rantojen lepikot ja lehtomaiset metsät sekä taajamien puistometsät. Pirkanmaalla esiintyminen painottuu etelä- ja keskiosien vesistöjen varsille. Suomen kanta on noin 4 000-7 000 paria, Pirkanmaalla noin 300-600 paria.	Soidintavasta pikkutikasta tehtiin useita havaintoja alueen länsiosissa. Alueelta löydettiin myös pesäkolo. Ruokailualueenaan pikkutikka käyttää mm. Näsijärven rajautuvia lehtipuuvaltaisia rantoja.

21.11.2018

4.2.3 Linnustollisesti arvokkaat alueet

Selvitysalueelle ei sijoitu valtakunnallisesti (IBA) tai kansallisesti (FINIBA) tai maakunnallisesti tärkeitä lintualueita (MAALI) (Leivo ym. 2002, PiLy 2014, BirdLife 2018).

Linnustollista merkitystä on selvitysalueen länsiosan lehtipuuvaltaisella rantapuustolla, joka on useiden eri tikkalajien (mm. erityisesti suojeltu valkoselkätikka ja harvalukuinen pikkutikka) ruokailu- ja pesimäympäristöä. Merkitystä on myös ruovikkoisilla ja suojaisilla lahdenpoukamilla, joissa pesii valtakunnallisesti taantunutta vesi- ja rantalinnustoa. Linnuston kannalta tärkeiksi arvoitetut alueet 1.-5. on esitetty kuvassa 15. Kohteiden lajistokuvaukset on esitetty taulukossa 8.

Kuva 16. Pesimälinnuston kannalta tärkeiden alueiden sijainti selvitysalueella.

21.11.2018

Taulukko 7. Pesimälinnuston kannalta tärkeiden alueiden kuvaukset.

	Sijainti ja kuvaus	Lajisto	Huomionarvoiset lajit
1. Lohisaaren ympäristön rantametsät	Selvitysalueen lounaisosassa on Näsijärven rantaan rajautuva kapea rantametsävyöhyke, jossa kasvaa mm. rauduskoivua, haapaa ja harmaaleppää. Alueella on runsaasti lahoppua, joissa on tikkojen syömäjälkiä ja koloja. Pienissä lahdenpoukamissa on ruovikkoluhtaa.	Alueella esiintyy mm. kirjosieppo, talitiainen, pajulintu, peippo, lehtokerttu, naakka, sinitäinen, käpytikka, ruokokerttunen, pensastasku, räkättirastas, mustarastas, punarinta, sepelkyyhky, haapana, kurki, härkälintu, satakieli. Lisäksi alueella havaittiin valkoselkätikan syönnösjälkiä.	Valkoselkätikka (VU, dir, erityisesti suojeltu) (ruokailualuetta), haapana (VU) (ruokailualuetta/mahdollinen pesimäalue), kaulushaikara (dir) (ruokailualuetta/mahdollinen pesimäalue), paju-sirkku (VU) (pesimäaluetta), kalatiira (dir, EVA) (ruokailualuetta)
2. Heposuoilahti ja rantametsät	Heposuoilahtien pohjukassa on pieni ruovikkoluhta, joka vaihtuu lehtipuuvaltaiseen rantametsään. Rannan läheisyydessä metsäalueella ja ulkoilureitin varrella on runsaasti suuria kolohaapoja.	Alueella esiintyy mm. ruokokerttunen, mustapääkerttu, lehtokerttu, peippo, pajulintu, käpytikka, härkälintu, laulujoutsen, räkättirastas, talitiainen, kalalokki, palokärki, lehtopöllö, kirjosieppo.	Laulujoutsen (dir, EVA) (pot.pesimälaji), telkkä (EVA)(ruokailualuetta, pesimäaluetta) ja palokärki (dir)(ruokailualuetta).
3. Niemisen nukan rantametsät	Niemisen nukan pohjoisrannalla on kapeana kaistaleena harvaa lehtipuu- ja myös lahoppua. Tapoonlahden etelärannalla on pieni ja suojainen rantaluhta.	Alueella esiintyy mm. pajulintu, peippo, sinitäinen, sinisorsa, punakylkirastas, naakka, varis, räkättirastas, telkkä (pönttö), silkkuiikka, kottarainen, metsäviklo, lehtokerttu	Silkkuiikka (NT)(pesimäaluetta), pikkutikka (mahdollinen pesimäalue/ruokailualuetta) ja harmaapäätikka (dir)(ruokailualuetta).
4. Perttulan tilan rantametsä	Kookkaita lehtipuita pienellä alueella Perttulan tilan länsipuolella. Alueella on kolopuustoa.	Alueella esiintyy mm. talitiainen, mustarastas, pensaskerttu, pikkuvarpunen, viherpeippo, harmaapäätikka.	Harmaapäätikka (dir)(pesimäaluetta/ruokailualuetta) ja viherpeippo (pesimäaluetta/ruokailualuetta).
5. Mikkolanlammin - Koiranpäänlahden rantaluhat	Laaja luhtainen alue joka yhdistää Mikkolanlammin ja Koiranpäänlahden vesialueet.	Alueella esiintyy mm. ruokokerttunen, peippo, pajulintu, sinisorsa,	Kaulushaikara (dir)(ruokailualuetta/mahdollinen pesimäalue), paju-sirkku (VU) (pesimäaluetta, useampi pari), kurki

21.11.2018

	Sijainti ja kuvaus	Lajisto	Huomionarvoiset lajit
		harmaalokki, kalalokki, pajusirkku, kurki, laulurastas, mustarastas, varis, harakka, punarinta, räkättirastas, käpytikka, kaulushaikara.	(dir)(ruokailualue), kalatiira (dir, EVA)(ruokailualue)

Kuva 17. Järvenrantaa reunustavaa koivupuustoa selvitysalueen pohjoisreunalla. Lahopuut ovat mm. pikkutikan ruokailualue ja mahdollista pesimäaluetta.

Kuva 18. Heposuonlahden ruovikkoluhdalla pesii mm. härkälintu.

Kuva 19. Selvitysalueella on laajoja viljelykäytössä olevia peltoalueita, joiden linnustoon kuuluvat mm. kiuru ja kuovi.

21.11.2018

4.3 Viitasammakko

Aiempien selvitysten perusteella selvitysalueelle sijoittuvassa Mikkolanlammissa elää runsaslukuinen viitasammakkopopulaatio. Lammen pohjat ja lounaispuolella sijaitseva suo ovat todennäköisesti lajin esiintymis- ja talvehtimisaluetta (Iso-Tuisku 2017). Mikkolanlammi ei sisällynyt vuonna 2018 kartoitusalueeseen.

Vuoden 2018 selvityksen yhteydessä viitasammakoiden aktiivista soidinääntelyä kuultiin Niemisenenokan tyveltä sekä Tapoonlahden että Heposuoilahden puolilta. Havainnot sijoittuvat matalille järviruokoa kasvaville vesialueille. Tapoonlahden lisääntymispaikalla äänteli arviolta 10-15 viitasammakkoa ja Heposuoilahden lisääntymispaikalla äänteli arviolta 20-30 viitasammakkoa.

Lisääntymispaikkojen väliin sijoittuu kosteikkoaluetta ja metsäluhtaa, joka toimii viitasammakon ravinnonhankinta-alueena, levähdyspaikkana, kesäaikaisena elinalueena sekä kulkuyhteytenä lisääntymispaikkojen välillä. Lisääntymis- ja levähdyspaikkakokonaisuus on rajattu uusimman ohjeistuksen (Niemi, M. & Ahola, A. (toim.) 2017) mukaisesti.

Kuva 20. Vuoden 2018 inventoinnissa havaitut viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikat sekä lajin käyttämä muu elinympäristö (A3 -koossa raportin liitteenä 3).

21.11.2018

Kuva 21. Viitasammakoiden lisääntymispaikka-aluetta Tapoonlahden etelärannalla.

Kuva 22. Viitasammakoiden elinympäristöä lisääntymispaikkojen välisellä alueella.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

Lepakot

Uusien maankäyttömuotojen luominen saattaa aiheuttaa tärkeiden lepakoiden elinympäristöjen häviämistä. Hyvällä suunnittelulla saatetaan pystyä luomaan uusia, osittain vanhoja kompensoivia elinympäristöjä, mutta niiden kehittyminen laadullisesti vanhoja vastaaviksi voi viedä vuosia tai jopa vuosikymmeniä. Alueen maankäyttöä suunniteltaessa lepakoille tärkeät elinympäristöt tulisi huomioida metsäalueiden hakkuiden ja harvennusten yhteydessä sekä erityisesti myös ulkoilureittien valaistusta suunniteltaessa.

Erikoistuneimpina lajeina vesisiipat ovat herkempiä ympäristön muutoksille kuin esimerkiksi pohjanlepakko, joka voi saalistaa monenlaisissa ihmisen muokkaamissa ympäristöissä (Wermundsen & Siivonen 2008). Vesisiippa on riippuvainen etenkin rantojen ja rantametsien elinympäristöistä. Laji on myös valaistuksen suhteen herkkä.

Pohjanlepakko menestyy hyvin myös kaupunkiolosuhteissa. Se saalistaa esimerkiksi puustoisilla kerrostalojen pihoilla sekä teiden ja parkkipaikkojen yllä (Wermundsen & Siivonen 2008). Siksi pohjanlepakkoa ei yleensä tarvitse erikseen huomioida suunnittelussa. Pohjanlepakko sietää paremmin myös valaistusta ja toisaalta myös käyttää valaistusta hyväkseen (saalistaa valon houkuttelemia hyönteisiä).

Vesisiippojen tärkeät ruokailualueet Mikkolanlammin lounaisrannalla ovat todennäköisesti alueen pienen vesisiippapopulaation kannalta hyvin tärkeitä, koska vesisiippoja tavattiin tällä alueella läpi kesän. Loppukesällä alueelta on siirtymäreitti Tapoonlahdelle, jossa siippojen tärkeitä ruokailualueita sijoittuu myös selvitysalueen ulkopuolella. Tämän vuoksi ranta-alueen puustoa ei tulisi harventaa, jotta alueen valaistus-, lämpötila- ja kosteusolosuhteet eivät muutu lepakoiden ravintona oleville hyönteisille epäsuotuisiksi. Vesisiippa on usein päiväpiiloissa vanhojen rantapuiden koloissa eli myös vanhat kolopuut tulee säästää rantojen läheisyydessä. Tärkein ruokailupaikka vesisiipoille on hyvin pieni Mikkolanlammin lounaiskulmaan jäävä poukama, joissa puusto reunustaa vesialuetta suojaavasti.

Valaiseminen on pohjanlepakolle hyöty, mutta vesisiipalle haitta. Pohjanlepakot käyttävät keinovalaistusta tehokkaasti hyväkseen, sillä keinovalo, etenkin valkoinen valo vetää puoleensa hyönteisiä. Suomessa etenkin syksyllä pohjanlepakot saalistavat valojen puoleensa vetämiä hyönteistä esim. katulamppujen ympärillä. Pohjanlepakon saalistusalueilla valaistuksen suhteen ei tarvitse tehdä erityistoimenpiteitä. Vesisiipat karttavat sekä luonnonvaloa että keinovalaistusta alueita. Niinpä metsänhakkuiden lisäksi metsän valaiseminen yleensä karkottaa viiksisiippalajit alueelta ja tärkeiden ruokailualueiden valaisua tulisi välttää. Mikäli siipoille tärkeää aluetta, esimerkiksi liikuntareittejä tai ranta-alueita joudutaan valaisemaan, voi keinovalaistuksen haittavaikutuksia vähentää seuraavin keinoin:

- Siipoille tärkeitä alueita ei valaista touko-syyskuun aikana eli lamput ovat poissa päältä.
- "Valosaastetta" vähennetään suuntaamalla valot alas tielle ja käyttämällä lyhyitä valopylväitä.

21.11.2018

- Vesisiippa karttaa keinovaloja eli rantoja tai siltojen ja laitureiden alusia ei tule valaista touko-syyskuun välisenä aikana.
- Valopylväät sijoitetaan harvaan.
- Pidetään kesällä päällä vain joka toinen lamppu.
- Otetaan tärkeillä lepakkoalueilla katuvaloihin käyttöön liiketunnistimet.
- Käytetään LED -lamppuja, joiden haitallisten vaikutusten on todettu olevan vähäisempiä valoa karttaville lepakoille (Lewanzik & Voigt 2016).

Linnusto

Selvityksen perusteella alueella esiintyvä linnusto edustaa melko monipuolisesti ranta-, metsä-, viljelys- ja kulttuuriympäristöjen lajistoa. Yhteensä selvityksessä havaittiin yli kuusikymmentä alueella pesivää lintulajia. Osa lajeista (mm. lokit ja tiirat) käyttävät alueen rantoja ja peltoalueita kuitenkin vain ruokailuun ja varsinaiset pesäpaikat sijaitsevat muualla. Tehtyjen havaintojen perusteella alueelta rajattiin viisi linnustollisesti arvokasta aluetta, jotka on suositeltavaa huomioida alueen maankäyttöä suunniteltaessa niin, että niiden ominaispiirteet säilyvät.

Selvitysalueella esiintyvistä lajeista huomionarvoisimpia ovat rantaluhdilla pesivät vesi- ja rantalintulajit sekä Näsijärven rantojen lehtipuuvaltaisia ja runsaslahopuustoisia alueita hyödyntävät useat tikkalajit. Alueella varmasti tai todennäköisesti pesivistä tikkalajeista Tampereen alueella harvalukuisimpia ovat pikkutikka ja harmaapäätikka, jotka kuitenkin molemmat ovat viime vuosina yleistyneet Pirkanmaalla. Selvitysalueen etelärannan puustossa havaittiin myös uhanalaisen ja erityisesti suojellun valkoselkätikan vanhoja, mahdollisesti talviaikaisia ruokailujälkiä. Laji on Tampereella erittäin harvinainen pesimälaji, koska sille on alueella vain vähän potentiaalisia pesimäympäristöjä.

Lintuatlastutkimuksen perusteella Kämenniemenkin kattavalla 10x10 km² atlasruudulla (ruutu 863:33 Tampere, Kolunkylä) on todettu todennäköinen valkoselkätikan pesintä. Metsähallituksen valkoselkätikkatyöryhmän tietojen mukaan laji on pesinyt ainakin Aitolahden alueella. Teiskon Kämenniemestä on vanhoja pesimäaikaisia havaintoja valkoselkätikasta vuoden 2008 suuren valkoselkätikkavaelluksen jälkeen, mutta pesintää ei ole alueelta varmistettu. Vuoden 2015 voimakas vaellus toi Pirkanmaalle uusia valkoselkätikkapareja, ja selvitysalueellakin havaittiin vaelluksen jälkeen ilmestyneitä lajityypillisiä syöntijälkiä (kirjall.tiedonanto, T. Laine, Metsähallituksen valkoselkätikkatyöryhmä). Aluetta ei ole Metsähallituksen valkoselkätikkatyöryhmän toimesta koskaan tarkemmin inventoitu eikä seurattu kuin satunnaisesti, mutta rantametsät on todettu potentiaalisiksi valkoselkätikan ruokailualueiksi ja sopivaa pesimähabitaattiakin löytyy (kirjall.tiedonanto, T. Laine, Metsähallituksen valkoselkätikkatyöryhmä). Tämän linnustoselvityksen perusteella laji ei pesinyt alueella ainakaan vuonna 2018. Selvitysalueen rantakoivikot ovat lajityypillistä elinympäristöä, mutta pesimiseen ne saattavat olla hieman liian pienialaisia.

Selvitysalueen pellot ovat taantuneen ja silmälläpidettäväksi luokitellun kuovin pesimäympäristöä. Peltojen mahdollinen rakentuminen heikentää kuovin pesimämahdollisuuksia alueella. Kuovi on kuitenkin Pirkanmaan ja Tampereen alueella vielä melko yleinen pesimälaji. Koska alueella pesii vain 1-2 kuoviparia, ei alueen merkitys ole lajille populaatiotasolla tarkasteltuna kovin suuri.

21.11.2018

Rantametsiä lukuun ottamatta alueen metsät ovat metsälajiston kannalta pääosin tavanomaisia talousmetsiä, joilla ei ole erityistä linnustollista arvoa. Heposuonlahden pohjoispuoliselle metsäalueelle sijoittuvan ulkoilureitin varrella on useita kookkaita haapoja, joissa on lukuisia vanhoja tikankoloja. Haavikko sisältyy linnuston arvokohteeseen nro. 4. Arvokohderajausten ulkopuolelle jäävä Mikkolanlammien eteläpuolinen koivikko on iältään vielä melko nuorta, mutta mikäli alue saa kehittyä luonnontilassa, voi tästä koivuvaltaisesta alueesta muodostua tulevaisuuden tikkametsä. Tämä voidaan huomioida alueen maankäyttöä suunniteltaessa.

Petolintulajeista alueella havaittiin kartoituksissa ainoastaan lehto- ja sarvipöllö sekä alueella varmasti pesivä tuulihaukka. Tuulihaukan pesäpuu pönttöineen on suositeltavaa säästää.

Viitasammakko

Lähtötietojen ja vuoden 2018 maastoinventointien perusteella selvitysalueella on vahva viitasammakkopopulaatio sekä Mikkolanlammilla että Niemisennokan tyven ruovikoissa, kosteikoissa ja metsäluhdalla. Viitasammakko on luontodirektiivin liitteen IV a mukainen laji, jonka lisääntymis- ja levähdyspaikan hävittäminen ja heikentäminen on luonnonsuojelulain 49 § mukaisesti kielletty. Viitasammakon säilyminen alueella pitkällä aikavälillä edellyttää, että sen elinympäristön laatu säilyy riittävän hyvänä eikä lajille kohdistu häiriötä. Lajin lisääntymisalueella ja muulla esiintymisalueella Niemisennokan tyvellä (kuva 19 ja liite 3) ei tule suorittaa vesikasvillisuuden poistoja tai ruoppauksia. Esiintymisalueella rannan ja ruovikoiden välisen kosteikon ja metsäluhta-alueen pensaston tai puuston merkittäviä raivauksia ei tule suorittaa. Viitasammakon elinympäristökokonaisuuden vesitaloutta tule muuttaa eikä sille tule johtaa alueen veden laatua heikentäviä hulevesiä. Välittömästi lajin lisääntymispaikan yhteyteen ei ole suositeltavaa sijoittaa uutta rakentamista. Uuden rakentamisen ja elinympäristökokonaisuuden väliin on suositeltavaa säilyttää nykyistä puustoa ja pensastoa, joka antaa viitasammakolle suojaa ihmistoiminnan aiheuttamalta häiriöltä.

Mikäli Niemisennokantietä jatkossa alueen rakentuessa kunnostetaan, tulee tien saneerauksen yhteydessä ottaa viitasammakon elinolosuhteiden säilyminen huomioon. Tien kuivatusojat eivät saa muuttaa kosteikon vesitaloutta ja viitasammakon kulku tien ali tulee turvata riittävällä mitoituksella varustetulla rummulla. Viitasammakon kulkemista turvaisi parhaiten siltarakenne, jonka alla on vesipinnan reunoilla myös maapenkkaa. Tien vieriltä ei tule poistaa merkittävästi pensastoa ja puustoa.

Mikkolanlammella on toteutettu erillisen, Pirkanmaan ELY-keskuksen hyväksymän kunnostussuunnitelman (KVVY ry 2017) mukaisia vesistökunnostustoimia, joissa on muun muassa poistettu alueelta vesikasvillisuutta ja suoritettu vesialueen kemikalisointi. Tulevina vuosina kasvustoa niitetään ja vettä kemikaloidaan uudestaan. Myöhemmin lamesta Näsijärveen johtava lähtöuoma avataan ja alueella esiintyville viitasammakoille kaivetaan lampareita lammen läheisyyteen. Kunnostussuunnitelman vaikutusarvioinnin mukaan niitto ja juurakoiden poisto eivät vaaranna viitasammakoiden esiintymistä eivätkä elinoloja, kun viitasammakkokartoituksessa ilmenneet viitasammakon esiintymisalueet jätetään käsiteltävän alueen ulkopuolelle. Viitasammakkokartoitus suoritetaan vuosittain koko kunnostushankkeen ajan.

21.11.2018

LÄHTEET

Bat Conservation Trust. 2007: Bat Surveys – Good Practice Guidelines. Bat Conservation Trust, London.

Bathouse Oy 2009: o Tampereen Kämmenniemi lännen asemakaava-alueen lepakkoselvitys 2009. Raportti. 23 s.

Bat Group Oy, Yrjö Siivonen: Tampereen kantakaupungin lepakkokartoitus. 2002.

Diez C. & Kiefer, A. 2016: Bats of Britain and Europe. Bloomsbury Publishing. UK. 2016.

Huttunen, A. & Pahtamaa, T. 2002: Luontoselvitykset yleis- ja asemakaavoissa. – Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen moniste 24, Oulu.
Kokemäenjoen vesistön vesiensuojeluyhdistys ry. 2013: Tampereen Millikolanlammin viitasammakkoselvitys vuonna 2013. Raportti. 3 s.

KVVY ry 2017: Tampereen Kämmenniemen Mikkolanlammen kunnostussuunnitelma. Vesiosasto. Kirjenumero 262/2017.

Leivo, M., Asanti, T., Koskimies, P., Lammi, E., Lampolahti, J., Mikkola-Roos, M. ja Virolainen, E. 2002: Suomen tärkeät lintualueet FINIBA. BirdLife Suomen julkaisuja nro 4. Suomen graafiset palvelut, Kuopio. 142 s.

Liukko, U-M., Henttonen, H., Hanski, I. K., Kauhala, K., Kojola, I., Kyheröinen, E-M. & Pitkänen, J. 2016: Suomen nisäkkäiden uhanalaisuus 2015 – The 2015 Red List of Finnish Mammal Species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 34 s.

Luonnonvarakeskus 2018: Avoimien aineistojen tiedostopalvelu. Metsäntutkimuslaitoksen Valtakunnan Metsien Inventoinnin metsätiedot. - <http://kartta.metla.fi>

Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017: 1–278.

Sierla, L., Lammi, E., Mannila, J. ja Nironen, M. 2004. Direktiivilajien huomioon ottaminen suunnittelussa. – Suomen ympäristö 742. Ympäristöministeriö. 113 s.

Siivonen, Y. & Wermundsen, T. 2006: Kämmenniemi, länsi asemakaava-alueen lepakkokartoitus. Raportti. 9 s.

Suomen lajitietokeskus 2018: Lajihavainnot. - <http://laji.fi>

Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry. 2018: Suomen lepakot. Saatavilla internetissä: <https://sites.google.com/site/sltyry/> (viitattu 21.9.2018)

Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry.: Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry:n suositus lepakkokartoituksista luontokartoittajille, tilaajille ja viranomaisille. Saatavilla internetissä: http://lepakko.fi/docs/SLTY_lepakkokartoitusohjeet_2012_12.pdf (viitattu 21.9.2018)

21.11.2018

Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi - kaavoituksessa, YVA -menettelyssä ja Natura -arvioinnissa. Ympäristöopas 109. Suomen ympäristökeskus.

Tiainen, J., Mikkola-Roos, M., Below, A., Jukarainen, A., Lehtikoinen, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Sirkiä, P. & Valkama, J. 2016: Suomen lintujen uhanalaisuus - The 2015 Red List of Finnish Bird Species. Ympäristöministeriö & Suomen Ympäristökeskus. 49 s.

Tuisku, J. 2017: Tampereen Mikkolanlammin viitasammakkoselvitys vuonna 2017. Raportti. 8 s.

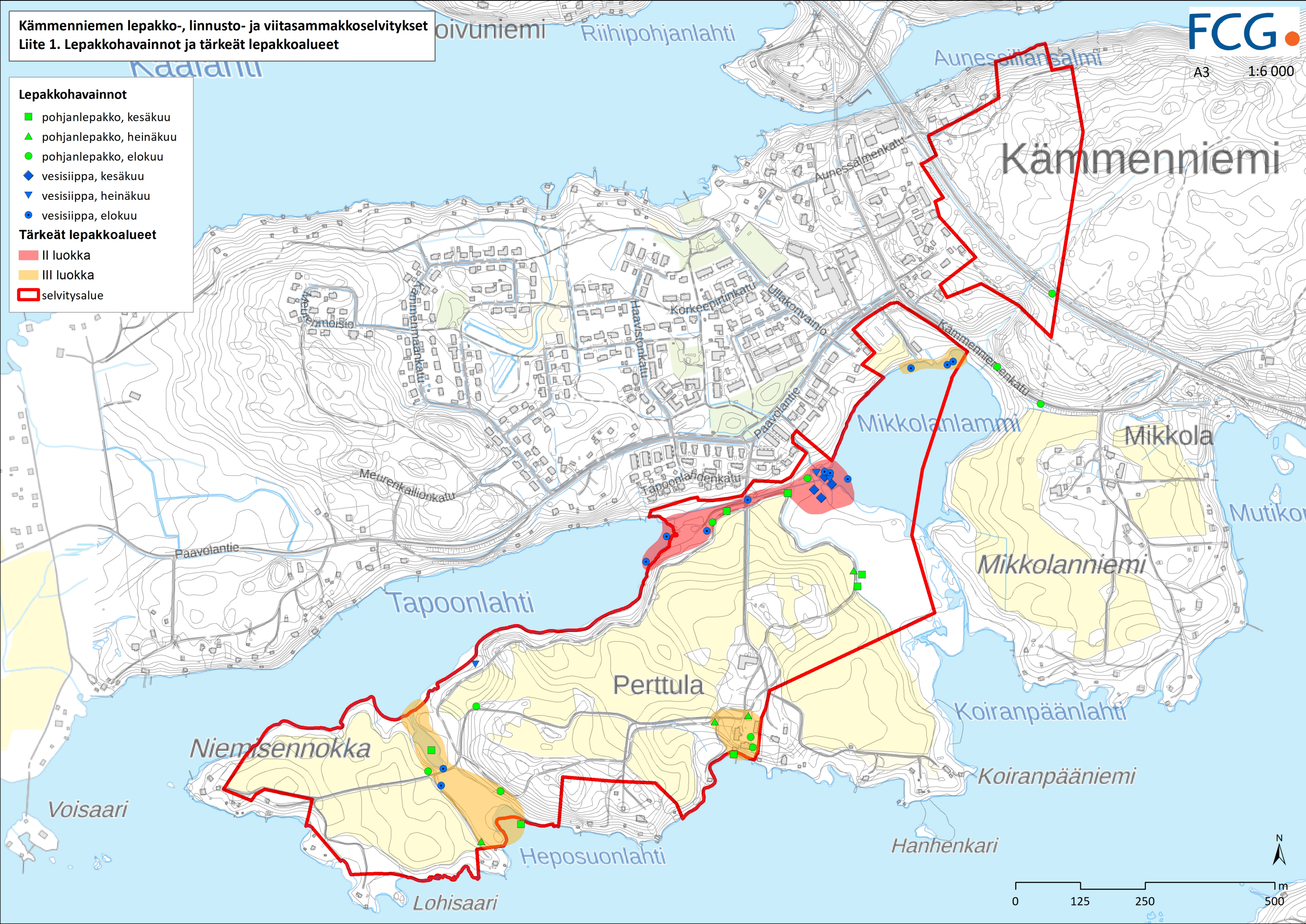
Wermundsen, T. & Siivonen, Y. 2008. Foraging habitats of bats in Southern Finland.

Lepakkohavainnot

- pohjanlepakko, kesäkuu
- ▲ pohjanlepakko, heinäkuu
- pohjanlepakko, elokuu
- ◆ vesisiippa, kesäkuu
- ▼ vesisiippa, heinäkuu
- vesisiippa, elokuu

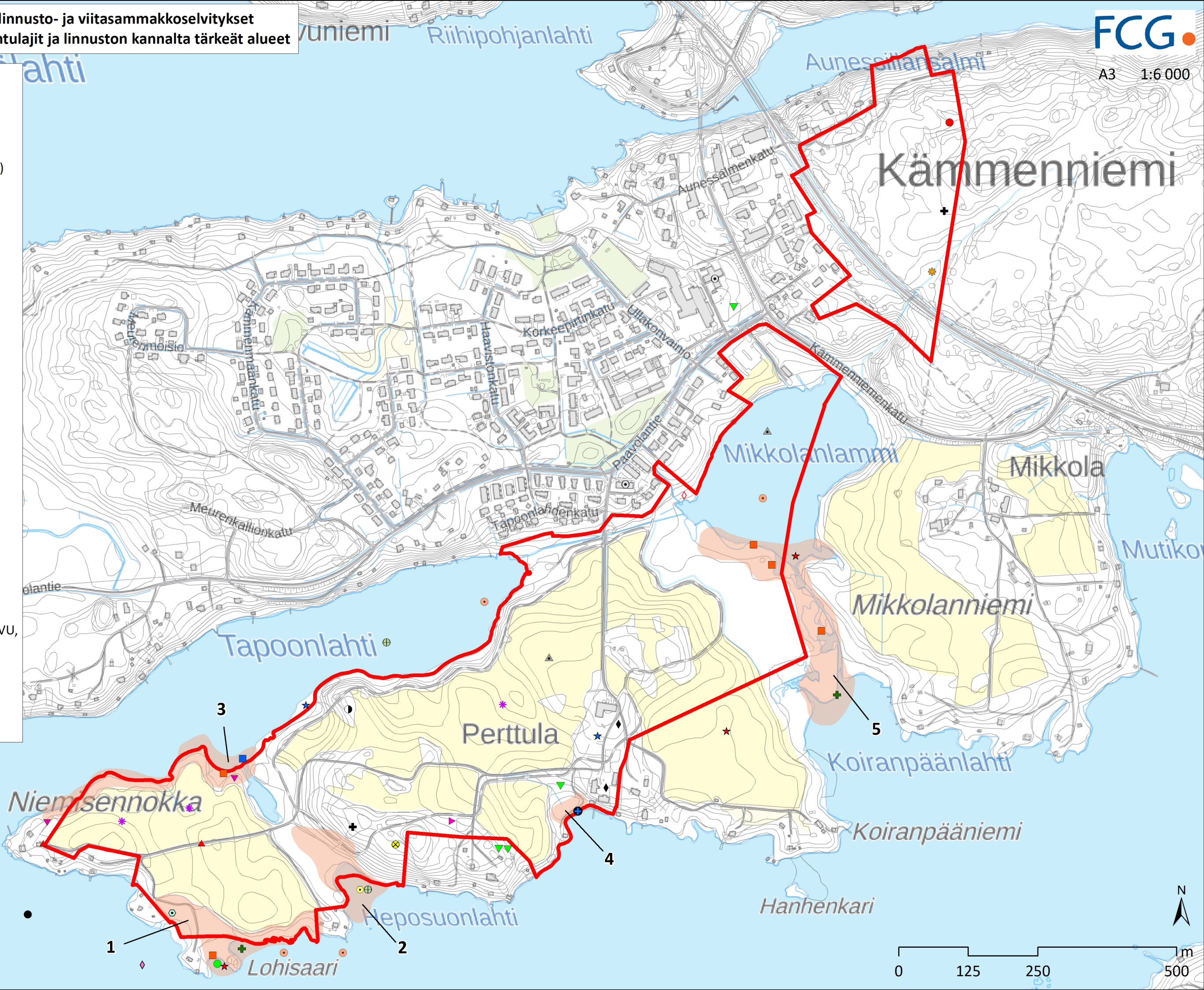
Tärkeät lepakkoalueet

- II luokka
- III luokka
- selvitysalue

Kämmenniemen lepako-, linnusto- ja viitasammakoselvitykset
Liite 2. Huomionarvoiset lintulajit ja linnuston kannalta tärkeät alueet

- Huomionarvoiset**
- haapana (VU, EVA)
 - ▲ haarapääsky (NT)
 - ★ harmaapäätikka (dir)
 - harmaapäätikka (pesä)(dir)
 - ◆ isokoskelo (VU, EVA)
 - kalatiira (dir, EVA)
 - ✚ kaulushaikara (dir)
 - kuikka (dir)
 - ✱ kuovi (NT, EVA)
 - ★ kurki (dir)
 - laulujoutsen (dir, EVA)
 - ◆ leppälintu (EVA)
 - ▲ naurulokki (VU)
 - pajusirkku (VU)
 - ✚ palokärki (dir)
 - ▼ pikkutikka (-)
 - ▼ pikkutikka (pesä)(-)
 - punatulkku (VU)
 - ◆ punavarpuunen (NT)
 - ✱ pyy (dir)
 - silkkiuikku (NT)
 - telkkä (EVA)
 - tervapääsky (VU)
 - tuulihaukka (-)
 - ✱ töyhtötiainen (VU)
 - valkoselkätikka (syönnös)(VU, dir, erityisesti suojeltu)
 - ▼ viherpeippo (VU)
 - Linnuston kannalta paikallisesti tärkeät alueet
 - Selvitysalue

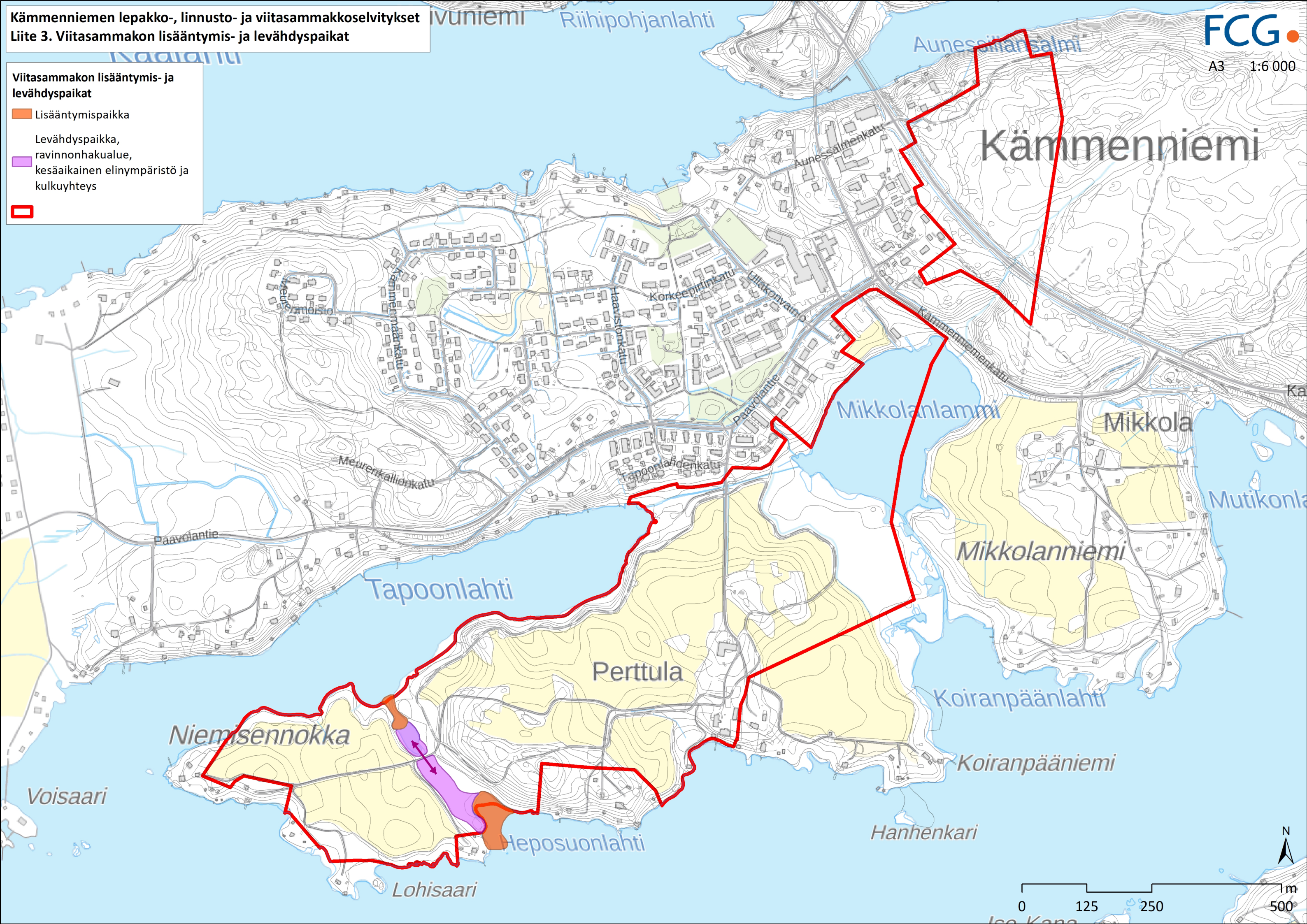

Kämmenniemen lepako-, linnusto- ja viitasammakoselvitykset
Liite 3. Viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikat

Viitasammakon lisääntymis- ja
levähdyspaikat

Lisääntymispaikka

Levähdyspaikka,
ravinnonhakualue,
kesäaikainen elinympäristö ja
kulkuyhteys

Mäkelä Tiina

31.10.2018

Liite 4. Pesimälinnustoselvityksessä havaitut lintulajit

Havaitut lajit	Tieteellinen nimi	Havaittu laji	Tieteellinen nimi
Laulujoutsen	<i>Cygnus cygnus</i>	Leppälintu	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>
Kanadanhanhi	<i>Branta canadensis</i>	Pensastasku	<i>Saxicola rubetra</i>
Haapana	<i>Anas penelope</i>	Mustarastas	<i>Turdus merula</i>
Sinisorsa	<i>Anas platyrhynchos</i>	Räkättirastas	<i>Turdus pilaris</i>
Telkkä	<i>Bucephala clangula</i>	Laulurastas	<i>Turdus philomelos</i>
Isokoskelo	<i>Mergus merganser</i>	Punakylkirastas	<i>Turdus iliacus</i>
			<i>Acrocephalus</i>
Pyy	<i>Bonasa bonasia</i>	Ruokokerttunen	<i>schoenobaenus</i>
Kuikka	<i>Gavia arctica</i>	Luhtakerttunen	<i>Acrocephalus palustris</i>
Silkkiuikku	<i>Podiceps cristatus</i>	Mustapääkerttu	<i>Sylvia atricapilla</i>
Härkälintu	<i>Podiceps grisegena</i>	Lehtokerttu	<i>Sylvia borin</i>
Kaulushaikara	<i>Botaurus stellaris</i>	Hernekerttu	<i>Sylvia curruca</i>
Tuulihaukka	<i>Falco tinnunculus</i>	Pensaskerttu	<i>Sylvia communis</i>
Kurki	<i>Grus grus</i>	Sirittäjä	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>
Kuovi	<i>Numenius arquata</i>	Pajulintu	<i>Phylloscopus trochilus</i>
Metsäviklo	<i>Tringa ochropus</i>	Hippiäinen	<i>Regulus regulus</i>
Naurulokki	<i>Larus ridibundus</i>	Harmaasieppo	<i>Muscicapa striata</i>
Kalalokki	<i>Larus canus</i>	Kirjosieppo	<i>Ficedula hypoleuca</i>
Harmaalokki	<i>Larus argentatus</i>	Töyhtötiainen	<i>Parus cristatus</i>
Kalatiira	<i>Sterna hirundo</i>	Sinitäinen	<i>Parus caeruleus</i>
Sepelkyhky	<i>Columba palumbus</i>	Talitiainen	<i>Parus major</i>
Käki	<i>Cuculus canorus</i>	Puukiiپیج	<i>Certhia familiaris</i>
Lehtopöllö	<i>Strix aluco</i>	Harakka	<i>Pica pica</i>
Sarvipöllö	<i>Asio otus</i>	Naakka	<i>Corvus monedula</i>
Tervapääsky	<i>Apus apus</i>	Varis	<i>Corvus corone cornix</i>
Harmaapäätikka	<i>Picus canus</i>	Kottarainen	<i>Sturnus vulgaris</i>
Palokärki	<i>Dryocopus martius</i>	Pikkuvarpunen	<i>Passer montanus</i>
Käpytikka	<i>Dendrocopos major</i>	Peippo	<i>Fringilla coelebs</i>
Valkoselkätikka	<i>Dendrocopos leucotos</i>	Viherpeippo	<i>Carduelis chloris</i>
Pikkutikka	<i>Dendrocopos minor</i>	Tikli	<i>Carduelis carduelis</i>
Kiuru	<i>Alauda arvensis</i>	Vihervarpunen	<i>Carduelis spinus</i>
Haarapääsky	<i>Hirundo rustica</i>	Pikkukäpylintu	<i>Loxia curvirostra</i>
Metsäkirvinen	<i>Anthus trivialis</i>	Punavarpunen	<i>Carpodacus erythrinus</i>
Västäräkki	<i>Motacilla alba</i>	Punatulkku	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>
Rautiainen	<i>Prunella modularis</i>	Keltasirkku	<i>Emberiza citrinella</i>
Punarinta	<i>Erithacus rubecula</i>	Pajusirkku	<i>Emberiza schoeniclus</i>
Satakieli	<i>Luscinia luscinia</i>		